

Eesti Postimehes, Sakalas ja Kündjas 1882–1887 avaldatud Johan Pihlaka (1861–1915) kirjad Simbirski ja Samara kubermangudest. (Pihlakas oli 1881–1885 Simbirski kubermangus eestlaste kooliõpetaja, töötas ka rätsepana.)

Simbirski kubermang: eestlaste asundused Smorodino (Smorodina), Motini (Mutina; arvatavasti Podkurovka vallas), Lapšanka (Lapschaku, Lapschanki), Ogibnaja (Gibnoi). Simbirski kubermangu eestlased, nende päritolu (enamasti Lääne-Virumaalt, tulnud 1870–1872) ja elukorraldus. Maaolud. Eestlaste arv Simbirski kubermangus: 400 luterlast ja lisaks neile 70–80 „reitslast”. Simbirski kubermangu eestlaste lugu. Esimesed tulijad. Osade eestlaste siirdumine edasi Põhja-Kaukaasiasse. Simbirski kubermangu jäänud eestlaste asumine Tušna (Tushninski) valda Sengilei maakonnas. Esimene koolmeister ja tema lahtilaskmine. Haridusolud, ajalehtede tellimine, laulukoori asutamine, seltsielu. Palvemaja. Eestlaste koolimaja valmimine. Vallavanem Peeter Vinni (Winni) ja tema lahkkelid koolmeistriga (Johan Pihlakas). Kristian Reits (Reiz) Keila kihelkonnast ja tema usulahk Simbirski kubermangu Karsuni maakonnas (oletan, et praeguses Barõši rajoonis Vitelevka külas või selle läheduses), nende kombed. Reitsi usulahu lahknemine kaheks. Kaarel Zederbaum. Ilmad ja viljasaak. Viljakasvatus, aedviljakasvatus, põllutööd. Eestlaste majapidamise põhjalikum kirjeldus. Malaaria. Sarlakid. Hundid. 70 eestlase väljarändamine Simbirski u. 1880, neist mitmete tagasipöördumine Eestisse. Nõuanded ja hoiatused seoses väljarändamisega. Andres Albert'i 4-aastase lapse õnnetu surm. Kooliõpetaja Johan Pihlaka ametist lahkumine 23. jaanuaril 1885. Narvast tulnud noormehe T. S.-i usuvastane tegevus. Jüri Supp Jõhvi khk Kohtla vallast, tema naise ja laste mõrvamine Jõelähtme khk Saha vallast tema majja üürile tulnud vendade Jaan ja Jüri V. poolt raha pärast.

Eestlaste mõisaostuplaanid. Mullovka (Mulowki) mõis. Plaanide ebaõnnestumine. Lõpuks väikese Wõischilki (?) mõisa ostmine 1885 ja hiljem selle mõisa pankrot 1886. Kuvšinovka (Kuwsinowki) mõisa ostmine eestlaste poolt, mõisa hea edenemine. Svetloje Ozero mõisa ostmine eestlaste poolt 1886.

Simbirski linn ja sealsed rahvad: tatarlased, venelased, sakslased. Vene külad ja sealse eluolu põhjalikum kirjeldus. Rahvustevahelised hõõrumised. Tatarlaste kombed ja viisid. Mordvalased.

Põhja-Samara eestlased (u. 400 inimest). Eestlased Samara linnas ja selle ümbruses. Teised Samara linna rahvad. Väljarändajate viletsus. Uued eesti väljarändajate maakuulajad Samara linnas, sh. maakuulaja Hans Krani (Krahn? Kranich?) Kadrina khk-st. Põhja-Samara eestlaste koolmeistrid Soonsein ja Hallik, raamatukogud, laulukoorid, pasunakoovid ja karskusselts. Põhja-Samara Tšesnokovka eestlaste pidu (25 aastat väljarändamisest). Põhja-Samara Bõkovka (Bikowka) küla eestlase K. Suits'u vigastus.

Digiteeris A. Aule, kirjaviis muutmata.

Kiri Eestlaste elust Simbirski kubermangus.

Kui „Postimehe” lugejad pahaks ei pane ja oma suguwendade elust ikka rohkem kuulda soowivad, kes mitmes paigas suurel Wenemaal laiali elawad, siis wõtan sulle kätte ja awaldan ka mõnda Simbirski Eestlaste elust, keda tule-ruun oma turjal siia kaugele kõrwalisesse nurka, lõuna-Wene maale, Wene ja Tschuwaschi rahwa hulka on kannud, kaugele sest kohast, kus meie hällid enne seisiwad ja meie emad meile esimest kord rinda andsiwad, kaugele arm-sast isamaast ja kodupaigast! Ei kosta meile siin Wanemuise wiisid kõrwu ega helise Eesti ööpiku laul, ei kahise Eesti kaasik ega mängi Eesti lepalehed waikses õhtu rahus lehti libistes sala wiisisid meie kõrwu, aga siiski — meie elame ju Õnnelas, ja sest siinsest elust ja olust tahan täna mõne sõna pajata-da, sest et siia maani weel neist Eestlastest, kes siin elawad, ajalehtedes ei ole räägitud. Siin elawad Eestlased, kes enamiste Rakwere kreisist 1870—1872 aastal siia on rännanud, neljas külas üsna ligistikku kroonu maa pääl, 40 wersta Simbirski linnast kaugel. Maa on siin küll hää, ja rent ei ole kallis, 1½ rubla dessätin, aga metsa peab ostma ja heina- ja karjamaad iga aasta ren-tima, kust saab. Heinamaa dess. maksis mullu aastal 4 rubla, ja hein oli 60 wersta kaugelt teha, aga tänawu saime 2½ rublaga. Ka on siin 2 aastat järge-mööda wiljaikaldus olnud, nimelt minewal aastal, kus külm ristipäewa näda-las puulehed ja ka talw wilja ära wõttis, sest et see parajaste loomas oli. Täna-wu on talwewili, Jumal tänatud, ilus lõikuse aeg on praegu käes, siiski on tänawune hirmus sügaw lumi, mis siin oli, mõnel mehel, kelle põllud metsa ääres oliwad, rukki orase nõnda ära autanud, et sugugi lõigata ei saa. Aga ka suwiwilja kõrwetab suur palawus üsna waeseks, üksnes tatrad on wäga ilu-sad, aga kui pea wihma tuleb, siis töötab kõik wili tänawu rohkemat saaki anda kui paaril endisel aastal. Siin on ka Eestlastel Smorodina külas oma koolimaja üles ehitatud, ja Saksa õpetaja Simbirskis wõtab lauarahwast. Siis elab weel üks küla Eestlasi nimega Mutina meilt eemal, mõisniku poole pääl, see on, teeb tööd mõisnikule ja pool omale, ja imet! säääl külas, kus 12 pere-konda, elawad Eestlased kõige paremine, kuna niisuguse poole töö pääl ikka kõige wiletsam tahab olla. Majad on Eestlastel kaunis nägusad Wene wiisil ehitatud. Aga ühes külas, nimelt Lapschakus, kus 25 perekonda Eestlasi elab, on weel üsna waesed ütikesed maa sees, ega leia suits mujalt teed kui toa uk-sest, kust ta enne toas tubliste silmi wesistab. Lootus on, et ka sinna paremad majad aega mööda ehitatakse. Metsades kaswab siin rohkeste õuna- ja kree-gi-puid, ehk küll harimata olekus. Puude all on ka rohkeste kriimsilma isan-daid jooksmas, kes sagedaste karjade hulgas käiwad ja säääl oma hammaste terawust tunda annawad. Muidu läheks siin Eestlaste elu kaunis korda, aga paha wõõras külm tõbi on ka siin waewajaks. Ta puistab nüüd juba terwe aasta ühte joont Eestlasi ja ei jäta weelgi rahule. Mina sain sest tõbest küll kahe nädaliga lahti, aga kelle juures ta juba kaua on, seda teeb ta kolletanud puulehe sarnaseks, et iga mees teda mõtleb päris surmakutsari olewat. See tõbi tuleb Eestlastele kõik harjumata kliimast.

Weel üks selts Eestlasi, Maltsweldt Leinbergi järeltulijad ehk Maltsweldt'i usulised, elavad meist 100 wersta lõunapool Korsuni kreisis. Need peavad laupäewal püha, ei söö soola, ei pane wärwitud riidet selga ega ei tee kirikuga tegemist. Nende päämees ehk preester on Kristian Reiz, kes Harju maal Keila kihelkonnas Wääna waldas sündinud ja Jüri kihelkonnas Lagedi wallas mõni aasta teed koolmeistriks olnud. Tema jagab oma usklikele, kuna nad enast nimetawad, altari sacramenti, ja selleks saab wõetud leiba ja jõhwika-marjadest punaseks tehtud wett. Niisamuti laulatab ja ristib tema ka. Nad on enestele kroonu käest maad rentinud ja ühte kõrwaldasesse kohta wäikese küla ehitanud. Ime, et kohtud neid siia maale ilma seaduseta ja ilma passita on lasknud elada. Wõib olla, et pea nende järele hakatakse kuulama.

Küll oleks ehk weelgi mõnest asjast kirjutamist, aga läheks ehk liig pikaks. Kui wõimalik, jäegu muist teiseks korraks.

Kõige isamaa wendadele ja õdedele kõigeparemat õnne ja palju terwist! Eesti pojad ja tütreid elagu ja kaswagu isamaa pinnal üles tema kasuks, tuluks, rõõmuks ja iluks. Eesti peiud ja neiud, käigem ühes meeles käsi käes, ja seadkem laulu kanded hüüdma Wanemuise wäes! Elagu kõik Eesti maa ja tema lapsed! Seda soowib üks hilja aja eest isamaa pinnalt ära lahkunud suguwend koolmeister **J. Pihlakas**.

Simbirskis, Smorodina külas,

11. Juulil 1882.

Eesti Postimees (nr. 43), 20. oktoober 1882, lk. 3

Teine kiri Simbirski Eestlaste elust.

„Auustatud „Postimehe” lugejad! Oma suguwendade elust ja käimist ikka laiemalt teadusi saada ja nendega tutwustada, kes meiega ühe isamaa mulla pääl on üles kaswanud ja suureks sirgunud, seda soowib wist iga tõsine isamaa laps! Ja wähe on neid, kellel sest küllalt on, mis ta üksi oma kodus näeb ja kuuleb. Suurem hulk soowib ikka teada saada, mis mujal maailmas sünnib. Ja need, kes meile teadusi toowad, on ajalehed. Aga kuis wõiwad ajalehed teadusi tuua, kui keegi nende sisse ei kirjuta? Seepärast arwan mina oma kohuse olewat nõtra jõudu mööda teist korda sulge kätte wõtta ja isamaa wendi ja õdesid Simbirski Eestlastega enam tuttawaks teha, kes juba 8—10 aastat siin on elanud, aga kellest weel minu teades suuremat ei ole kirjutatud, nii et meie siin kõrwalises nurgas otse kui ära unustatud oleme olnud. Aga kes pidi meid ka meelde tuletama, kui siin weel ühtegi kirjameest ega koolmeistrit ei olnud? Need Eestlased, kes kodumaalt siia wälja rändasiwad, oliwad suuremalt osalt kõik sulased ja moonamehed, kes lahkemat ja paremat põlwe otsides teorjuse eest ära põgenesiwad. Mõnel oli piibel ja laulu-raamat kaasa wõtta, mõnel ei olnud sedagi. Sest see ka tuli, et pääle sugulaste ja sõprade,

kes kodumaale maha jäiwad, palju keegi ei teadnud, et Simbirskis ka Eestlasi elab.

Waatame nüüd nende elukorda pisut laiemalt järele. Kui Eestlased esiti siia asusiwad, elasiwad nad ühe mõisniku maa pääl, 25 wersta Simbirski linnast kaugel, ja tegiwad mõisnikule poole tööd ja neile ehitati mõisniku poolest ka majad. Paari aasta pärast saiwad mõne tühja asja pärast mõisnikuga riidu, ja Eestlaste käest wõeti wägise loomad ja kõik majakraam ära. Ka lihagi, mis astjas soolas oli, wõeti ära. Kellel weel raha järel oli, need kauplesiwad kroonu käest maad, ehtasiwad majad ja elawad nüüd ilma takistamata. Muist läksiwad weel edasi kuni Kaukasusesse, kus neile ka Kuubani jõe ääres maad on antud. Need Eestlased, kes siia elama jäiwad, wõtsiwad mõned 10 ja mõned 20 dess. pere pääle maad, tegiwad kontrahi 24 aasta pääle ja jäiwad kui asujad Tushninski walda elama. Ometi oli neil weel palju puudust, ja nimelt see, et neil ühtegi õigust ega seadust ei olnud, waid siin walitses täieste „rusika õigus”. Kes teisest tugewam oli, sel oli alati õigus. Muidugi mõista, et sel kombel paremat elu järge ei olnud loota. Seda puudust ära nähes hakkasiwad mõistlikumad Eesti mehed Tushninski walla walitsust paluma, et nende järele kuulaks, ja Eestlastele anti luba eneste hulgast wanem ehk talitaja (старость) walitseda, kes oma tööst walla kohtule peab aru andma, ja kelle sõna rahwas peab kuulma.

Pea nägiwad Eestlased ära, et neil ka koolmeistrit tarwis läheks, ja selle tarwis leidsiwad nad eneste hulgast ühe, kes pühapäewadel ühes peretoas jutlust pidas, sest et weel koolituba ei olnud. Laste koolitamisest ei olnud juttugi, aga paaril wiimasel aastal on ka selle poolest lugu paremaks läinud, nimelt kui koolimaja sai ehitatud ja endine koolmeister lahti lastud, kes Soonseiniga ses tükis ühe pulga pääl oli, et ta kõik mis „Noor-Eestlased” teewad, ütles rumaluse ja raske patu olewat, ja kõige uuenduse wasta küünte- ja hammastega seisis. Aega mööda asjad käiwad, ütleb wana sõna, ja nõnda on ka siin, sest nüüd on juba mehed ja neiud lauluseltsiks kokku heitnud ja käiwad hoolega laulma õppimas. Mis suures troostiks on inimesel laulmine, liiatigi wõõral maal ja wõera rahwa hulgas! Tõeste on ta üks kõige kallimatest Looja annetest, mis inimesel ial olla wõib.

Kui sa armas suguwend, pühapäewa õhtul Smorodina külast peaksid läbi sõitma, siis mõtled sa selle küll esite Wene küla olema, sest et majad pea niisama on ehitatud kui Wenelastel. Aga külast läbi jõudes näed ühe kaunis kõrgel mäe kingul tropi inimesi, kelle riided juba tunnistawad, et nad mitte wenelased ei ole. Sa kuuled ka laulmist, mille kõla Eesti laulu tunnistab. Sa astud ligemale ja kuuled nagu imeks pannes tuttawad soolo laulud, nagu: „Kel kannel on”, ja „Wäike postimees,” j. m. Su süda saab waimustatud, sa astud hulka ja oled oma suguwendade keskel. Et õhtu on, jäed sa puhkama ja oled rõõmus, et jälle oma rahwa sekka oled saanud, ehk küll isamaa kakstuhat wersta selja taga on. Hommikul astud jälle teele, suguwennad ja õed saadawad sind laulmisega ära, ja sa mõtled: „Kui palju neid Eestlasi ometi on, et nii mitmel pool neid leida wõib? Kas wiimaks Eesti maa tühjaks ei saa?” Ja tahtmata tuleb sull küsimine keele pääle: „Mikspärast Saksa ajalehed weel Eestlasi ei taha rahwaks nimetada?” —

Ka Malzweldi usulistest pean ma paari sõna nimetama, ja nimelt seda, et nad oma eksi-arwamises koguni kaugele lähewad. Juuli kuus laotasiwad nemad ümberkaudu ka Wenelaste seas jutu wälja, et Augusti kuul tuleb wiimne päew. Muidugi rumalad ja kartlikud uskusiwad seda kui prohwetit kuulutamist. Ühel aga nende seast oli raha tarwis, ja läks ühe Eestlase käest laenama, kes Kusnezki linna ligidal raudtee pääl teenimas on. Sää! palub tema 20 rubla raha ja kuulutab, et wiimne päew tuleb. „Millal sa mu raha siis ära tood, kui teise kuu sees juba wiimne päew tuleb, ” küsib mees. „Webruari kuus, ” wastab Malzweldi usuline. Kas ta seesuguse palwega säält raha sai, on mull teadmata. Nüüd aga kuulutawad nad, et wiimne päew teiseks aastaks tulemata jäi, ja kui ta tuleb, siis üksi patustele; usklikkudele, nagu nemad, ei tullagi wiimne päew.

Wilja kasust pean ka nimetama, et talwewili oli läbistikku hää. Wäljaand on 8—10 puuda koorma päält. Suwewili oli ag kange põua läbi mõnes kohas keskmist wõitu, mõnes kohas õige waewane. Ka kartohwliid on üsna pisikesed, aga heina saak oli tänawu hää. 18. Septembril sadas siin juba paks kord lund, mis aga paar päewa hiljem jälle ära sulas.

Auustatud lugejaid palun seekord sellega leppida. Kui Jumal elu ja terwist kingib, jäen ka edespidi sõbraks.

Simbirskis 24. Septembril.

J. Pihlakas.”

Tallinna Sõber (nr. 6), 11. veebruar 1883, lk. 2

Simbirski kubermangust kirjutakse:

„Siin oli tänine see õnnetus, et waleprohwet Kristian Reiz neid Lutheruse usku Eestlasi oma järel käima meelitas, kes kümne aasta eest seia elama asusiwad. Nimetatud K. R. on Keila kihelkondas Wääna waldas sündinud, ja oli omale seal ümberkaudu kauni seltskonna jüngrid kogunud, iseäranis Jüri kihelkondas, kus tema enne oma usust ära langemist koolmeistreks oli. Kui aga seal enam keegi tema noota ei läinud, siis tuli tema, seitsme aasta eest, oma jüngrite seltskonnaga Simbirski, kus siin elawa Eestlaste keskis oma õnne katsus. Ja waata! õnn oli mehikesel hea. Ligi 30 perekonda saiwad tema jüngriks, kes kõik Laupäawal püha hakkasiwad pidama soola söömise ja wärwitud riidete kandmise maha jätsiwad. Armulauale nemad enam ei läinud, oma lapsi ristisiwad nemad ise ja tegiwad palju muid säherdusi tempusi, mille üle teistel Ristiinimestel hale meel peale tuli, nende kurwa elulugu waadates, milles nemad seda elawat hallikat maha jätnud ja endale kaewud kaewanud, mis katkised, ja wett ei pea. Aga nüüd, tänu Jumalale! nüüd hakkab asi pöörama. Mitmed perekonnad neist eksitatud hingedest, on oma wale usu maha jätnud ja tunnistawad ennast jälle awalikult Lutheruse koguduse liikeks. Ja ümberpööramine, see on rõõmustaw asi igal tõsisel Ristiinimesel

kuulda. Sellepärast ka minagi sulge kätte wõtsin ja neid ridasi awaldasin. Need kes enne kõik raamatud, peale Biibli, waimulikud ja ilmalikud, ära põletasiwad, need ostawad omale nüüd uued, ja telliwad aealehta. Loota on, et ka teised saawad ümber pöörama. Andku Jumal!

Mis muidu weel Simbirski kubermangust teadustada, see on see, et ilmad siin väga külmad ja tuisused on. Graadi klaas näitab enamiste 26 kunni 28 kraadi R., ja Detsembri ja Januari kuu hakatusel on Simbirski kubermangus peale 100 surnut leitud, kes külma ja tuisku ära surnud. — Ka hundid on siin väga julged, käiwad karjakaupa, sagedast 30—40 tükki üheskoos. Eestlastele ei ole nemad tänine suurt kahju teinud, kuid aga hirmutanud ja mõne wähema looma ära näppanud. Ühel mehel juhtus ka see imelik õnn, wõi õnnetus, et ta tükk maad wa kriimsilma isanda selgas sõita sai. Hundil oliwad tagaajajad taga, ta jooksus üle aia hüpates wasta meest, kes ehmates hundi selga kukkus ja hirmuga tugewast metsawana kasukast kinni hoidis, kunni wiimaks maha kukkus, ja siis mõlemad õnne tänades üksteisest lahkusiwad.”

J. P—s.

Kündja (nr. 7), 16. veebruar 1883, lk. 79

Simbirskist. Auustatud „Kündja” toimetus! Palun järgmist kirja oma lehesse wastuwõtta, mis Simbirski möödaläinud aasta wiljasaagist lühidelt teadust annab. Nimetatud aasta oli siin kaunis põudne, nenda et aga suwel pisut mõned tibad wihma sadas ja mõnelgi mehel wiljasaagi pärast kartust oli. Aga inimese kartus on sagedaste enneaegne Jumalale süümõistmine, sest leikuse ajal oli talwewili väga ilus ja kaa wäljaand ei olnud mitte weikene, läbistiku 8 kunni 10 puuda koorma, see on 80 wihu pealt ja mõnes kohas andis koguni 12 puuda koorma pealt wälja. Suwi- ehk tõuwili oli aga mõnes kohas keskmist wõitu, mõnes kohas waewane. Tatrads näitasiwad kaswamise ajal küll ilusad wälja, aga kange kuiw ja palaw, sagedaste 28 kunni 30 R. gradi ja weel rohkem, tegi tatrads enneaegu walmis, nenda et tera peeneks jäi. Kaa karthwliid jäiwad üsna weikeseks, aga heinasaak oli hea.

Eestlastel, kes siin elawad, on põllud 24 aasta peale renditud, aga metsa, heina- ja karjamaad katsu kust saab, seepärast on heinasaak Eestlastel sagedaste üsna wilets; ligidalt ei ole saada, seepärast käiwad Eestlased sagedaste 50 kunni 60 ja enam werstade taga heina tegemas. Muidugi mõista, et seesugusel korral palju päiwi kauge maa pärast ärakulub ja kojuwedamine talwel hobusid wäsitab.

Põllumaad on Eestlastel 10 kunni 20 dessatini perekonna peale, ja renti maksetakse, kuidas maa on: 1½, 2 ja 3 rubla dessätini pealt. Sõnnikut pruugitakse väga wähese ehk peaaegu ei sugugi, sest et siin mustamullamaa on, mis sõnnikut palju ei kannata. Rehetubasid, nagu kodumaal, siin ei ole, sest et kõik wili wäljal kuiwalt peksetakse ja kaa tuulatakse, kühwliga ülespidi wisates. Puhas

wili tuuakse koju ja õled kas põletatakse ära ehk tuuakse kaa koju. Palju terwist kodumaale.

Simbirskis, 23. Januaril 1883.

J. Pihlakas.

Eesti Postimees (nr. 9), 2. märts 1883, lk. 3

Kiri Simbirskist.

„Auustatud „Postimehe” lugejad! Et „Postimehe” toimetus oma suguwendade elust täielikku teadust soowib ja seda lahkeste awaldada lubab, siis tahan ma ka täna auusatele lugejatele Simbirskist natuke teadustada. Simbirsk, selle kubermangu päälinn, on kaunis wana aga wäike linn Wolga kaldal. Suuri ja uhkeid majasid nagu Tallinnas, Tartus, Peterburis j. m. siin ei ole, waid majad on enamiste kõik madalad ja wäiksed, olgu siis gymnasiumi koolimaja, mis alles paari aasta eest on ehitatud, kõrge koha pääl seisab ja oma suuruse poolest otsegu linna ehe on. Põhja pool küljes elab suur hulk Tatari rahwast, lõuna pool Wenelased. Ka suur hulk Sakslasi elab siin, kellel oma kirik on ja kelle õpetaja ka Eestlasi lauale wõtab. Kauplemine on siin iseäranis hää järjepääl, sest et laewad, mis Wolga jõel käiwad wõõra maa produktid sisse ja omad jälle wälja wiiwad. Kõige rohkem kaubeldakse siin wilja- ja kaladega, ka hobuste kaup jookseb hästi, kuna härgi arwaste näha saab. Iseäranis sügise ajal on siin rohkeste melonid, arbusid, kõrwitsaid ja muud aiawilja odawalt saada. Ka õunu kaswab siin wäga rohkeste, ja maksab hää õuna puud mõnikord 35—50 kop. Tänowu maksis 60—80 kop. puud. — Simbirskist 40 wersta lõuna-homiku poole sõita jõuame kahe Eesti küla juurde, kelle wahel aga 1½ wersta on. Esimene on Gibnoi, kelle juures Eestlastel oma renditud surnuaed on, ja mõni kümmekond risti aia sees tunnistawad, et nende all rahuks mitmed suguwennad ja õed, kaugel oma armsast isamaast, wõõra mulla sees oma puhkepaika on leidnud. Edasi minnes jõuame teile juba enne „Postimehes” nimetatud Smorodina küla juurde, mis suwe ajal waadata wäga ilusa koha pääl seisab. Küla ümber kaswawad tammed, mets-õuna, kirsi- ja kreegi puud ja kaugemal männad. Waatame ka natuke waimuharimise pääle, siis näeme, et siin nimetatud kahes külas sellega kaunike samm edasi on mindud, sest et siin koolimaja on, ja noored ja wanad enam õpetust saawad. Paari aasta eest ei teatud siin eel ühestgi ajalehest, siis aga leidis „Ristirahwa pühapäewa leht” ühe kroonu poolt saadetud raamatukaupleja läbi omale teed ja telliti seda paar tükki. Soonseini waimuline endine Eestlaste koolmeister tellis ühe, ei lugenud aga muud kui püha kirja õpetusi; muust ei ütelnud tema aru saama, ja selle pärast jäi säälgki kõik teadust waka alla. Kui siis minul nende ridade kirjutajal 1½ aastast tagasi isamaalt tulles „Sakala” ligi tuua, siis seda hoopis naeruks pandi, säält ei wõiwat keegi aru saada. Mitme kordse seletuse pääle telliti juba minewa aastal „E. Postimees” minuga kokku. Siis jälle üteldi:

„Miks keegi seitungi omale ei telli? Säält saaks ikka rohkem tarkust”. Et need ka seitungid oleksiwad ei ustud poolegi. „Need on ju „E. Post.”, „Sak.” ja „R. r. p. p. l.,” mis seitungid need on?” Kui aga koosolekutel tihti sai ajalehtedest ette lugeda ja mitmed tähtsad tükid ära seletada, hakkas ka suurem hulk ajalehtede kasu ära tundma ja himustas tellida, ehk küll nimetatud lahti lastud koolmeister keelata püüdis: ristiinimesel ei sündida seitungi lugeda, kes seda teewad, on ristipaganad ja lähewad tulejärwe. Aga oh äpardust! ristipaganad tellisiwad omale ometi ajalehed ja tänawusest uuest aastast tulewad meile kõik Eesti lehed. Ka Reizi usulistest jätawad mitmed laupäewa pühitsemise ja mageda söömise maha ja loewad himuga ajalehti, ja ühele nende seast tuleb „Sakala”. Tõeste see on kiidu wäärt, ja wäga rõõmustaw kuulda, kui suguwennad ikka enam ja enam tuimust ja rumaluse ööd selja taha hakkawad jätma ja hariduse wankril mõistuse ja parema teadmise poole edasi ruttawad. Ja et ka Wanemuise kannel siin kaugel Simbirski määndade all ikka waljumini helkima hakkab, siis täidab see südant rõõmsa lootusega tulewiku pääle ses mõttes, et se päew enam wäga kaugel ei wõi olla, mill kõik isamaa pojad ja tütreid ligidal ja kaugel tööd teewad ja nõnda ühendatud jõuga korda saadawad, mis weel puudulik on. Ka Simbirski Eestlastel oli siia maale kaks kiwi hariduse teel takistuseks ees. Üks kiwi on juba ära weeretatud selle enne nimetatud koolmeistri lahtilaskmisega, kes ise hariduse teel käia ei tahnud ega ka teisi ei lasknud. Teine kiwi on praegu alles, see on et siin nurjatu talitaja ehk wallawanem on, kes weel sõnagi lugeda ega kirjutada ei mõista, aga esimene mees on karwu kiskuma ja rusika-õigust pruukima. Ajalehed on tema kõige suuremad waenlased, need olla walet täis, kuna ta ise ühe tõe sõna asemel üheksa walet luiskab ja ajalehti lugeda ei mõista, ja ometi oleks siin palju targemaid mehi, kes talitajaks kõlbaksiwad, aga keegi ei julge lahtilaskmisest rääkida, kardawad nimetatud mehe rusikaid. Lootus on, et ta pea lahti saab, ja kui see sünnib, siis on loota, et kõik asi parema järje peale saab. Et see kiri liig pikaks wenib, pean muist pooleli jätma, teinekord rohkem. Seniks kodumaale terwist igauhele, kellel Eestlase weri soontes tuksub.

Simbirskis Smorodina külas 26. Januaril.

J. P.

Eesti Postimees (nr. 18), 4. mai 1883, lk. 3

Sõnake wäljarändajatele.

(Kiri Simbirski kubermangust).

Auustatud suguwennad ja sõbrad isamaal! Küll palju meie suguwendasid on oma isamaa igaweste Jumalaga jätnud ja wõõral pinnal elama asunud ja palju saawad seda ehk weel tegema. Aga et wäljarändamine kõigile mitte kasuks ei ole, küll aga suuremale hulgale kahjuks, seda püüan ma täna näidata. Jah, iselugu siis, kui keegi seda maad ehk kohta juba tunneb, kuhu ta minna ta-

hab, ehk kui üks kindel kaup enne tehtud on, kui oma kohast lahkub, aga otse ilma teadmata koht ja maja käest ära anda ja hulk raha reisides ära kulutada, liiategi kui suur pere on, seda ei wõi mitte kiita. Ja teadmata on, kas tulewik reisi lõpul midagi paremat pakub. Nüüd ehk mõtleb mõni: Ega kõigil kohta ega maja pole, suurem hulk on waesed teenijad, keda puudus sunnib rändama ja paremat eluaset otsima. Tõsi küll, külawader! Aga kui seegi kopikas, mis weel on, reisides saab ära kulutatud ja paremat sissetulekut kusegilt ei leia, eks siis ole häda weel suurem? Ja seda kõik wõõra rahwa hulgas, kus keelt ei mõista. Sel kombel ei jää mitmel sagedaste muud nõuu üle kui — kerjata. Seeläbi on inimene kõige madalamale järjele saanud, ta auutundmine on pea kadunud, ta süda kõigele asjale tuim ja kõwa. — Küll ei wõi salata, et mitmed paremat eluaset on leidnud, kui enne kodumaal oli, nagu palju suguwendi Samaras, Krimmis, j. m., aga kõigil wäljarändajatel pole see õnn mitte osaks saanud. Kui mitmed perekonnad ei ole seeläbi õnnetumaks saanud, ja — raske on ütelda — kerjamise wiisil kodumaale tagasi tulnud, nagu Simbirskis kolme aasta eest, kus 70 hinge kes pettuse läbi siia oliwad rännanud, aga siin nägiwad, et kõik kuldsed lootused nurja oliwad läinud, jälle tagasi läksiwd. Mitmel oli raha otsas ja hakkasiwad jala kodumaale minema, aga 2000 wersta jala kõndida ja paluda, kust kõhutäidet saab, ei ole kellegi naljaasi. Weel pärast läks üks mees oma naesega koguni wäikest wankert taga wedades, kus sees kraam oli ja laps istus, kodumaale tagasi. Et ta kerge waewaga sinna ei saanud, wõib igaüks isegi arwata. Küll mitmed neist tagasirändajatest, kes enne kaunis jõukad taluperemehed oliwad, pidiwad nüüd kas sulasteks ehk moonameheks heitma, sest et endistel kohtadel uued peremehed oliwad, ja teisi kohta ei ole nii pea saadawal, ehk oleksgi ega jõud enam ei kanna. See pärast ütlen kõigile suguwendadele: Ärgu rännaku keegi ilma teadmata ega kergemeelsel kombel isamaalt wälja, kõiki asja ei wõi ka „hää õnne” pääle teha, õnn petab mitugi kord. Ehk teisiti öeldud: Kui õnne pääle wõib wälja rännata, siis wõib ka õnne pääle kodu jääda ses lootuses, et isamaa kehwest mullast weelgi toidust saab. — Mina nende ridade kirjutaja, olen ise mitme mehega rääkinud, kes enne jõukad taluperemehed on olnud, aga nüüd silmaweega oma wäljarändamist kahetsewad. Küll lähaks weel tagasi, aga raha on otsas, ei saa enam, ja seda maad jala kõndida ei jõua naljalt igaüks. Nõnda rääkis mulle üks peremees, kes kümne aasta eest Simbirski rändas: „Kui mind teist korda peaks sunnitama kohta ja maja käest ära andma, ja wõõrale pinnale reisima, ei tahaks ma suure maksu eest enam seda teha, mis ma kord ettewaatomata kombel olen teinud. Nüüd pean kui ümmardaja poeg kaugel seisma ja kurbtusega kuulama, kui töötuse lapsed isamaa pühal pinnal rõõmu helinal õiskawad ja Kalewi kodu-tulemise üle endid rõõmustawad.” Jõuu poolest wõiks nimetatud peremees küllalt kodumaale minna, aga: „Mis säääl hakkab tegema?” ütleb ta „ega mul säääl naljalt teist kohta leida ole, kus elada wõin. Kui ma olen kord wõõrast pinda omaks walitsend, siis pean siin ka elama.” Ja nagu ülemal üteldud, mitmed tuleksiwad tagasi, aga jõud ei kannu. Kui nende käest küsid: Mis asi neid siis sundis kodumaad maha jätma? Siis wastawad: „Meile räägiti, et siin antakse ilma hinnata maad ja ehitatakse majad, seda meiegi saama tulime.” Kui jälle küsid: Kes need rääkijad oliwad? On wastus: „See ja see wälja teeninud soldat, ehk: See, ja see külamm, kelle isaisa soldat olnud, kes kõik maailma läbi reisinud, koguni seit-

se wersta teinepool Samarat käinud ja maailma otsale jõudnud, kus ta taewa tahtnud ronida, aga olnud väga libe, ei ole saanud.” Mõista muidugi, et niisugused kiitjad päris tuuletallajad oliwad, aga paraku! palju uskusiwad neid ka ja on tagajärel mitmedgi kahetsema saanud, aga mis kord tehtud, on tehtud. Mina, nende ridade kirjutaja mäletan weel, kuda minu lapsepõlwes üks külammemmm pikad kiidulaulud Samarast ja Saratowist ette laulis, kuda sääl wiinamarjad ja suhkruõunad suhu kukuwad ja wili metsas ise kaswab. Seda kuulsiwad mitmed pärani suuga, kui uut ewangeliumi, jätsiwad kodumaa maha ja ruttasiwad töötatud maale, aga pidiwad nägema, et magaja kassi suhu kusagil hiir ei jookse, ja et Kanaanisgi see sõna maksab: „Oma palehigi sees pead leiba sööma.” — Nüüd ehk küsib mõni sõber: Anna mulle siis hääd nõuu, mis tegema pean! Kodumaale ei ole wõimalik jääda, ja wäljarändamast sa keelad.” Selle pääle wastan: Ma ei taha kedagi keelata, igauks tehku, mis ta meelest hää on, kuid waadake ette, armsad suguwennad! Ettewaatamine on parem kui hiline kahetsemine. Ka annaksin seda nõuu, kui just üks seltskond on, kes tahab wälja rännata, seda ilma teadmata ei teeks, waid ühe ehk paar ustawat meest esite maad waatama ka kaupa tegema saadaks, ja kui koht kõigile sünnis ja kindel kaup juba tehtud on, siis wast sinna elama asuksiwad, et ilmaaegist reisimist ega edasi-tagasi-käimist ei tuleks, misläbi mõnigi mees wiimse kopika on kaotanud. Ja ehk Saksa keelsed ja meelsed ajalehed meie rahwast küll miljonäriks püüawad teha, ei ole suuremal hulga kaugeltgi seda jõudu ilmaaegse reisimise tarwis raha kulutada, waid mis waewa- ja raskusega saadud, püüab igamees hoida. Ka püüdku wäljarändajad wõimalikult ühte kokku hoida, ehk enne wälja rännanud Eestlaste juures omale eluaset leida, sest hoopis kahjulik on see, kui meie suguwennad üksteisest lahus elawad, wõõra rahwa ja keele hulgas, nagu näituseks Simbirskis, kus mõned perekonnad siin ja sääl Eestlaste küladest eemal Wenelaste hulka on elama jäänud ja seeläbi oma iseloomu ja keeltgi on kaotanud, et enam Eestlased ega Wenelased ei ole, ilma kõigest õpetusest armulaua käimata, otse kui lambad, kel pole karjast! Kui aga üks külakond juba ühte kokku asub, wõiwad nad koolmeistri pidada ja igas asjas hõlpsamalt läbi saada. Ka oleks parem, kui elujuhtumisest rändama saadetud suguwennad wõimalikult kodumaa piiri ligidal püüaksiwad enestele eluaset leida, mis nõuu ka „Postimees” on annud, nagu Peterburi ja Pihkwa kubermangus, mis läbi palju waewa ja reisikulu tagasi jääb. Ka wõib ligemal suguwendadega tihemalt kokku saada ja ei pruugi selle pärast igaweste lahus elada, nagu seda suuremalt osalt kaugel sünnib. Kõige parem aga kui wähegi elada wõib, on ikka kodumaal, nõnda kui üks auustatud Samara suguwend m. a. „Postim.” ütles: „Igal pool on hää, aga kodus kõige parem.” Kõige armsam peab meile olema see maa, kus meie emad meid ilmale toonud ja meie silmad esimest kord päewa walgust näinud, nii kui laulik ütleb: „Küll mitu maad on taewa all, Mis suured ruumikad, Ent siisgi kõige armsam mull’ On Eesti isamaa.” Mis kui nägemata sidemega igaüht enese külge köidab, et ikka ja uueste peame tunnistama: Seda kõige rohkem see tunneb, kellel see õnnetus tast lahkuda on olnud. Wõõral pinnal wast tunneb süda, mis isamaa wäärt on. Ka mina, nende ridade kirjutaja, tunnen, ehk küll paari aasta eest säält lahkusin, kuda süda tormiliselt tuksub ja rahunud laened rinnas enne waikseks ei jää, kuni jälle lootuse pääle isamaa püha pinda teretada wõin. Olgu pääle wõõral pinnal oma jagu hääd leida, kodus

ikka kõige parem. — Olgu mull weel luba reisi raskust ja kahju saamist mõne sõnaga silma ette kujutada. Näituseks: Wäljarändaja peab kõik oma loomad ja majakraami ära müüma. Teada muidugi, et seesugusel korral mõni tükk poole hinnaga ehk üsna muidu läheb. Ta saab omas majas juba kahju tunda. Nüüd tuleb teele minek ja hale jumalaga-jätmine. Südame waluga näeb rändaja seda kohta, kus ta tükk aega ehk lapsepõlwest saadik on elanud ja nii mitmed rõõmu ja kurbtuse tunnid tunnud, selja taha jääwad. Pisarpalgel jätab ta sugulaste ja sõpradega wiimist kord jumalaga, ja isamaast pole muud järel, kuid paljalt — mälestus. Mitme raskuse järel liiategi, kui keelt ei mõista, jõuab ta wiimaks ometi tähendatud kohale, kus tükk raha sagedaste ka wiimse kopikuni kulunud on, ja hakkamist ei midagi! Nagu üks lesknaene mulle rääkis, kelle mehel 900 rubla raha oli, kui aastal 1872 Wiru maalt Kaukasia wälja rändas, säält eluaset ei leidnud ja Simbirski tuli, kus wiimne kopik otsas oli, siin murega kalmukünkale läks ja naese wiie lapsega suure waesuse sisse jättis, kes, et enam kodumaale minna ei jõudnud, siin praegu kõige waewa lõpetust ootab. Nõnda on weel palju õnnetumaks saanud. See pärast ajas minu süda mind ka sulge kätte wõtma ja sest asjast pikemalt kõnelema, kus ma näidata püüan, et kõik ei ole kuld, mis hiilgab, ega kõik nõnda kui räägitakse. Ometi ei taha ma sellega keelata ega käskida, waid kellel on oma tahtmine kaugele maailma sisse minna ja kindel teadmine, kuhu ta läheb, see astugu edasi, ja õnn olgu temale saatjaks! Kes aga keelepeksjate jutu järel seda teeb, see waadaku ette, et pärast kahetsema ei saa ja õnne asemel õnnetust ei taba, mis kellegile soowida ei oleks. — Et ma seda kirja liig pikaks kardan weniwat, mis ehk postipauna katkestada wõiks, siis arwan parema olewat lõpetust teha. Lauliku Koidula sõnadega ütlen wiimseks:

„Tõest’ armsam on mull’ hing’da su põues, Maarjamaa, Kui wõõral piiril õnes ja auus elada.

J. P. Simbirskis.”

Eesti Postimees (nr. 31), 3. august 1883, lk. 3

Simbirskist. *Ühte ja teist.* (Kiri „E. P.-le.”) „Ajalehtedest loeme, kuda meie suguwendadel isamaal rõõmulik lõikuse lootus põllumeeste südameid täidab, sest et kõik wäljad rikkalikult waataja silma paistawad ja sügisel rohket saaki lubawad anda. Meil Simbirskis aga täidab kurbtus põllumehe südant, sest et rukki põldudel midagi lõigata ei ole ehk wäga pisut. Suuremalt osalt saab kõik wikatiga loomatoiduks maha niidetud. Nõnda on enamiste ümberringi, nii Eestlastel kui Wenelastel. Wiga näib sellest tulewat, et minewa sügise seemendamise ajal maa wäga kuiw oli. Umbes paari jala sügawuselt ei olnud niisket mulda leida, kuid ainult peenike ja kuiw tolm. Suurem jagu oraseid jäi sügisel tõusmata ja kewade niisamuti, kuhu suurem hulk suwiwilja, iseäranis tatraid ja nisu, pääle külwasiwad, mis wäga uhkeste kaswasiwad. Siia juurde tuleb tähendada, et oma lubaga siin keegi ei tohi suwiwilja rukki maa pääle

teha, waid peab kui seda teeb, trahwi maksma. Eestlased andsiwad metsade ja maade eestseisja herrale palwekirja sisse, mis markadega 120 kop. maksis, enne kui luba saiwad rukki maad ümber künda. Täna wune suwi oli küll hästi korraline wihma poolest, mis aga siisgi kadunud rukkile kaswamist ei wõinud anda. Suwiwiljad selle eest on wäga ilusad, nagu see arwa näha on. Ka kõige waesemate põllulappide pääl on suwiwili, nagu rahwas ütleb, pühapäewa kuue selga tõmmanud, see on hästi lopsakalt kaswanud. Nõnda tasub suwiwili ühelt poolt jälle ära, mis talwewili teiselt poolt kaju tegi. Mina, nende riidade kirjutaja, tegin kewade ühe õige waese maatüki pääle, mis kõigeparemal kasu ajal waewalt seemne kätte on annud, usu katseks puuda wõrt bolbad,*)¹ mis rammusat maad tahab. Igaüks, kes nägi, naeris: „Rumal mees, raiskab seemne,“ aga kaswas ometi nii lopsakalt, et imestama peab. Suwiwiljadest peetakse siin kõige rohkem tatraid, kaeru ja kartohwli. Niisamati ka prosad, bolbad, nisud ja erned. Otre peetakse wäga wähe, mis üksnes jahuks tehakse, sest tangudeks siinsed weskid ei tee. Ka linu peetakse oma tarwituseks maas, ei leotata, waid kiskumise järel päewa käes kuiwatatakse, siis seemned otsast ära peksetakse ja uueste maa pääle laiali laotatakse, kust neid hiljem niisama nagu Eesti maalgi haritakse. Aiawiljasid peetakse siin iseäranis rohkeste. — Kuda ülemal öeldud, täna wune suwi on siinamaale wäga korraline olnud ja ilmad parajad. Graadiklaas enamiste 20—25 Reaumuri järele. Kõige suurem palawus oli 5. 27 gr. — 11. Juulil oli nii ränk müristamine, missugust mina weel ei mäleta kuulnud oewat. Kahju ei ole ümberringi kuulda olnud, kuid puid purustas ja mõned üsna pilbasteks. — Kül m tõi, see palumata wõõras, käib ikka tihti, mitte üksi Eestlasi, waid niisamuti Wenelasi raputama, otsekui tahaks näidata: Waata, mis mees ma olen! Ja mees on ta küll! Kui tuleb, siis armu ei heida, waid puistab iga päew. Niikaua kui rohtu on, seisab eemal, lõpeb rohi — wana sõber jälle tagasi. Ka rõuged oliwad kewade siin külaliseks, iseäranis laste juures, kus nad oma jao ohwrid pärisiwad; nüüd ei ole enam kuulda.

Simbirski wilja hindadest nimetan weel lühidelt: Rukki jahu puud maksab praegu 80—90 kop., tatraid ja bolbad 70—75., kartohwli setweik 20—25 kop., kapsta pääd 100 tükki 80—90 kop., wõi nael 20—25 kop., munad 100 tükki 70—75 kop., puud riisi 150 kop., nael leiba 2, nael saia 3½ kop. — Muud uudist seekord teatada ei ole, kuid jätan suguwendi ja õdesid Jumalaga. Palju terwist kodumaale!

Simbirskis 22. Juulil.

J. P.

* Peaaegu nagu odrad, kuid kaswab suurem ja wägewam. Jahudest saab walge, peenike ja hää maoga leib. Tangud odra tangudest pisut jämedamad, peaaegu ühte nägu.

¹ Arvatavasti peab Pihlakas silmas polbnisu (*Triticum dicoccon*). A. A.

Eesti Postimees (nr. 7), 15. veebruar 1884, lk. 2–3

Simbirskist. Teated. „Käesolew uus aasta astus meilegi suur pikk lipp käes wärawast sisse. Wana on unustuse merde maetud ja temaga ühes suur tükk meie elust. Ma ei wõi teada, kas kõik mullused ajalehtede lugejad tänawu enam alles on, aga ajalehed on alles, kes kui iga nädalased wõõrad endisel wiisil teadustusi ja lõbusaid jutustusi toowad. Soowida oleks, et uuel aastal kõik tüli ja waidlus suguwendade wahel ajalehtedest maha jääks, ja waidluste asemel auus ühemeelne töö ajalehtede ruumi täidaks mida iga tõsine Eestlane hää meelega näeks. Mina ei taha aga ajalehtede toimetajaid õpetada, waid siit poolt asjust mõnda teatada, siis jätan selle jutu hoopis järele. Selle sõnaga: — Rahu olgu teile — teretan kõiki Eesti ajalehtesid uuel aastal ja soowin hääd õnne isamaa kasuks töötada — kastan sulle uuesti märjaks ja pajatan siit poolt asjust edasi: — Loomade katk on siin palju kahju teinud. Mitmed suured Wene külad niitis katk täiesti lagedaks. Külades oliwad küll wahid wäljas, kes wõõraid loome sisse ega omasid wälja ei lasknud ja teekäijatel kõik põhud ära põletasiwad, aga see sündis liig hilja, kui katk juba lahti pääsnud oli. Kus ta kord oli hakanud, sääl murdis loomad wiimseni maha. Eesti küladesse katk ei puutunud, sest et Eestlased kohe tõbe hakatusel loomasid enam wälja ei lasknud. — Hundid on siin nii haritud, et enam metsas ei seisa waid majadesse tükiwad. Nii sündis näituseks Eesti külast werst maad eemal Wene külas järgmine naljakas lugu: Hunt oli metsas rebase-rauda juhtunud. See wõis halli-wati-meest hästi pahandada, sest, üks jalg rauas, kõmpis ta külasse, et järel pärida, miks talle seda wiisi tehtud on. Et wärawad ja ukсед kinni oliwad, ronis ta madala hoowi katuksele, kust ta kuke laulu kuuldes läbi puged ja omaks õnnetuseks wankri pääle, mis hoowipääl seisis, kukkus, kuhu ta raudadega kinni jäi. Et aeg igawaks ei läheks, hakkas ta omal wiisil laulma. Jorina pääle tuliwad ka majarahwas seda imet waatama, ei olnud aga seesuguse uut moodi kutsariga sugugi rahul, waid wõtsiwad kasuka seljast maha, et ta teine kord enam neid tülitama ei tuleks. Ka Eestlaste targal старость'il (talitajal), kes tarwis ei arwa olema looma-lautasid kindlaks teha, riisuwad nad sagedasti sigu ja lambaid, ega tehi inimegi ilma tulitoruta neid hirmutama minna. Tihti wahiwad ka aknast sisse, otsekui oleks neil hädasti tarwis teada, mis inimesed toas teewad. Kartuse pärast ei usalda inimesed üksipäini pime-das kuhugi minna, sest et nad karjakaupa ümber hulguwad. Hiljuti murdsiwad need kurjad loomad ühe Wenelase, umbes werst maad külast eemal, lageda wälja pääl ära. Ime on, et nende pääle tänini jahti ei ole hakatud pidama. — Kui siinse Eestlaste waimu-elu pääle uuel aastal waatame, siis leiame, et ka siin takistuste tegijaid on, kes kõike paremust lämmatada püüawad. Kõige mehisem hariduse wastane on старость ehk wallawanem, kes suuremalt jaolt parisniku ametit peab ja kes mööda läinud aastal kooli asjus palju takistust on teinud. Näituseks saiwad Eestlased koolimaja tarwis „Ristir. pühap. I.” toimenduse läbi 160 rubla abi. Nimetatud wallawanem P. Winni aga ei tahtnud koolimaja waid kirikut. Palwemaja meil oli, aga koolimaja ei olnud, mis ometi hädasti tarwis oli. Kui koolimaja oma jõuuga ei saadud, kust pidi siis kiriku ehituse raha tulema, mis ometi tuhandeid maksab? Et koolimaja tarwis raha

palutud oli ja enamasti kõik kes nõuus kindlad oliwad, wõeti kohe ehituse nõuu käsile. Wallawanem ei teadnud paremat kui läks õpetajale koolmeistri pääle kaebama. Kaebtuse põhjus oli järgmine: „Koolmeister tahab koolimaja, mina tahan kirikut, mina olen wallawanem, minu tahtmine peab sündima.” Kui õpetaja ära seletas, et Eestlastel Saksa kirik Simbirskis on, kuhu lauale wõiwad minna ja külas palwemaja, kus Jumala teenistust peetakse, aga koolimaja ei sugugi — ja kui koolimaja ei taha, läheb raha tagasi — pidi wallawanem pika ninaga tagasi tulema. Kui raha õpetaja käest ära toodi ja minu kätte hoida anti, oli jälle wallawanem esimene oma osa nõudmas, nende sõnadega: „Mis selle rahaga teha, kui kirikut ei saa? Anna mulle rendiks, küll meie teine kord koolimaja teeme, kui tarwis arwame olewat; ehk mis lastest koolitada, mis kindralid neist saawad?” Muidugi mõista pidin ma niisuguse jutu pääle: „ei saa” ütleva. See wihastas wallawanemat mis hirmus. Nüüd ei teadnud ta muud teha kui rahwast kihutada, et koolimaja tegemata jääks. Rahwas aga oli mõistlikum ja ei wõtnud niisuguse tuisupää juttu kuulda, waid kõik ehitasiwad ühel meelel koolimaja walmis, kus praegu lapsed koolis käiwad. Wallawanem jäi oma püüdmistega häbisse. Selle paha meelega on ta ka koolimajale sõimunimesid andnud, mis aga majale midagi teha ei wõi. Et meil niisugune wallawanem on, siis peaksiwad kõik rahwas niisugused olema, aga tänu Jumalale! asi pole nõnda. Ajalehti loetakse kaunisti, ja laulmisest wõtab noor rahwas hoolega osa. Wallawanem ise ialgi õpetuse ega muu kasuliku asja ligi ei tule, suurtel pühadelgi, waid wedeleb parem Wene kõrtsides ümber, nagu see tal wiisiks on wõetud. Noorel rahwal on siis parem koos käia, et nad tema rumalaid juttusid ei kuuleks. Kui siisgi juhtub, et wallawanem kuhugi pidule juhtub, säält põgenewad mõistlikumad aegsasti ära. Et nimetatud wallawanem mind selle pärast wihkama saab, et teda ta enese ütlemise järel „seitungi” olen pannud, tean ma küll, aga tõtt rääkides ei karda ma mitte, ja wõin kui tarwis seda mitme allkirjaga tõendada, mis siin rääkinud olen. — Kahjulik lugu küll, kus niisugune wallawanem on! Säält peab ju kõik asi tagurpidi minema, nagu siingi kahest mehest näha on, kes oma lapsi selle pärast peksawad, kui koolimajasse julgewad tulla ja ütlevad: „Meil pole kooli ega koolmeistrit tarwis.” — Armsad Eesti wennad! Waadake ette ja walige niisugused mehed walla-ametitesse, kes kõigiti hääks eeskujuks olla wõiwad, kellel tõde ja auusus ülem eesmärk on, kes hääd armastawad ja paha põlgawad, siis saab Eesti põlw paranema ja pimeduse wõimus kaduma. — Luteruse asutuse hääks tuli siin Eestlaste kääst ülepää 13 r. 91 kop. kokku. Summa oleks suurem olnud, kui kõik oleksiwad andnud, aga mis sa teed ää? — Teadustan weel, et Eestlastel nüüd kontrahi järele renti ½ dess. päält juurde pandakse, mis kontrahi lõpuni, 12 aastat kestab. Kontraht on 24 aasta pääle kinnitatud. 12 aastat on mööda, kus põllu dess. 1½ rubla maksis; nüüd maksab 2 r. — Praegu kui seda kirjutun, tulewad tõelikud sõnumid, et hundid ühe Wene naese, kes hospitalis terveks saanud oli ja kodu läks, Eesti ja Wene küla wahel, paar wersta kodust kaugel wälja pääl, päise päewa ajal ära murnud. Paljas päälüü jäänud järele. Kole lugu! — Ilmad on parajad külmad. Esimene lumi tuli 18 Nowembril. Kõige külmem oli 31. Dezembril 27 graadi Reaumuri järele. — Wäga tihti tuleb isamaalt kirjasid, kus Simbirski tahetakse rännata ja teatust palutakse. Et kõigile wastata ei jõua, nimetan ajalehes, et wäljarändamine just mitte kiidu wäärt ei ole. Parema on ikka isamaal elada. Kes siisgi tulla tahawad, ärgu

tulgu üksi, waid mitmekesti, et üht suuremat maa-tükki rentida jõuaksiwad. Üksikul tahab wilets olla. Lugegu „E. Postimees” minewane (1883) aastakäik Nr. 18, sääl olen ma sest asjast päälkirja all: „Sõnake wäljarändajatele” pike-malt kirjutanud. — Oleks weel mõndagi siit poolt asjust laiemalt teatada, aga kardan jällegi ajalehe ruumi pärast. Noh! Eks meie siis jälle kokku saa.

Palju terwist ja hääd uut aastat kõigile suguwendadele ja õdedele! J. P.

Simbirskis, Smorodina külas 11. Januaril 1884.

Eesti Postimees (nr. 25), 20. juuni 1884, lk. 2

Simbirskist. „*Ilmadest. Rahwa- ja usuelust.* Ilus suwe aeg on käes. Loodus on ennast kõige kenama mõrsja ehtega ehtinud. Elu ja liikumine on igal pool. Küll aga pikaldane oli see suwe-ilu tulema. Ei tahtnud ega tahtnud lumi kaduda. Ajalehtede läbi kuuleme isamaalt sedasama, siisgi siin wältas külm weel kauemini, kuna siinses kliimas muidu warem soe tuleb. Aprili kuu hakatusel tehtakse siin enamasti kaerad maha, kuna see tänawu Mai kuu sees samal ajal wõis sündida. Alles Mai kuu lõpul kadusiwad wiimsed lume-jäljed. Põllumeeste kartus rukki-oraste pärast on suur, pidi aga pea paremale lootusele ruumi andma, kui orased, ehk küll pisut harwa-wõitu, siisgi terwelt lume alt wälja tuliwad. Wihma on korra pärast olnud, mis wilja kaswule seda ruter-malt jõudu teeb. Praegu 5. Juunil, kui seda kirjutan, on rukis parajasti looma hakkamisel ja ka hää jao paksemaks wõsunud, nõnda et, kui ilmad ikka korralised ja parajad on, kaunis hääd lõikust loota wõid. — Iseäranis on mul seekord teadustada, et siinsed Eestlased Krimmi suguwendade eesmärgi järele ühte mõisa osta soowiksiwad. Mõis on Samara kubermangus, umbes 85 wersta praegusest Eestlaste elukohast, 70 wersta Simbirski linnast kaugel, nimega Mulowki. Maa on umbes pool metsa all, üks kolmandik jagu põllumaad kõige wiljadega, üks kümnendik heinamaad. Ülepää on maad 2221 desätini. Pääle selle mõis kõige kraami- ja loomadega. Hinda küsitakse 100,000 rubla, aga loota on, et weel alla jääb. Kauba toimetajaks on üks auustatud ja tähtis suguwend, kelle nime tema oma soowimise pääle siin awaldamata jätan. Päätakistus on, et raha ei ole, milleta siin „päikese all” kord läbi ei saa. Suuremal hulgal ei ole sugugi raha sisse maksta, ei wõi ka koha ostmise pääle mõtelda. Oleks raha-mehi, saaks kaup warsti joonele, aga nüüd on weel kahe kaalu pääl. Mõne päewa pärast (12 Juunil) on kaubategemise otsus, mil täieline „aamen” kumba poole üteldakse. — Usuelust on teadustada, et enne ajalehtedes nimetatud Reizi usulised kaheks seltskonnaks on lahkunud. Kumbgi seltskond käib usu poolest iseteed, mis ühegi usuga kokku ei lähe. Reizi põhjus-õpetus, millest mõned tähtsamad punktid siia üles panen, on järgmised: „Seitsmendal päewal on Jumala käsu järele püha- ehk hingamise päew, aga nädali esimest päewa ei käse piibel mitte pühitseda, ei wõi seda ka pühaks pidada. Wärwitud riidet ei tohi kanda. Kui seda tohitaks, oleksiwad lambad rohelisted ehk punased. Niisamuti sõrmuseid, kõrwarõngaid j. n. e., sest hir-

mus oleks olema, kui inimesel ilma tülles sõrmused, kõrwa-rõngad j. n. e. küljes oleksivad. Koolitada ei tohi kedagi, sest raha pärast saadud (õpitud) tarkus on hirmus Jumala ees. Ainult see võib õpetada, kes halwades riietes ja ilma palgata piiblit seletab. Maailma laste toitu ei või süüa, olgu siis kange näljaga, kus juures toitu enne weega puhastama (pestama) peab, ega ei kedagi teretada, kes mitte nende seltsist ei ole. Lapsi peab täis-ealises wanaduses teist korda ristitama, nagu Israel kaks kord Punasest merest ja Jordani jõest läbi käis. Naisi võib igauks niipalju pidada kui ise soovib. Leiba ei pea lõigatama, waid murtama. Soola söömine on tühine lihahimu, mis inimesel ei pea olema.” — Nii kaugele võib üks inimene oma õpetusega minna, kes kord noore soo kaswataja kooliõpetaja oli. Tema ise nimetab ennast usklike apostliks. — Tema kõige truum järelkäija Kaarel Zederbaum oli esimene temast taganema ja sellega ühes mitmed muud, kes omale teist usu-teed walisiwad, mis hää tüki õigem, siiski weel kõwer küllalt näitab. Reizi tühjad õpetused on enamasti kõrwale jäänud. Söowad soolast, kannawad iga sugu riided, j.n.e., aga peawad ka laupäew püha, ei käi laual, toimetawad kõik kiriklikud toimetused ise, nimetawad endid ka usklikeks ja põlgawad teisi. Siiski söowad, mis ette pandakse ja teretawad igauhte. Reizi usulisi on umbes 20, Zederbaumi usulisi 10–12 perekonda, 2 peret peab neid weel Nowgorodi kubermangus elama. Üks piibel on ristirahwal, aga palju arwamisi ja ususeltsisid. Mis peab sest usu-hullustusest wiimaks saama? — Ajalehed teatasiwad kord, et Simbirskis 400 Eestlast olla. Ma olen nende aru raamatutest järele waadanud ja leidnud, et Lutheruse usulisi küll nii palju on, aga Reizi ja Zederbaumi usulised on wist arwamata jäänud. Nende aru ma selgesti ei või teada, arwan siiski neid 70–80 ümber olewat. Nõnda on siis Simbirskis ligi 500 hinge Eestlasi.

Smorodina külas 5. Juunil

J. P.”

Eesti Postimees (nr. 45), 7. november 1884, lk. 2

Simbirskist. *Kiri Eestlaste elust.* „Auustatud suguwennad! Minu nõuu on täna jälle siitpoolsest käekäigust ja juhtumistest mõnda jutustada. Teada muidugi, kui sõbrad harwasti kokku saawad, siis passib jutt paremini ja kestab kauemini, ega siis minagi enne sulge käest ära ei pane, kui kõik jutud räägitud on. Kõige esiti alustan wiljakasust ja ilmadest: Rukki kasw oli hää, aga palju kahju tegi lõikuse järel suur wihm, mis rukkid, kui ka suwiwilja, mis lõigatud oli, kaswama pani ja tükati ära mäandas. Selle järele on wäljaand keskmine, 7–9 puuda koorma päält. Wäga suureks takistuseks on, et rahwal siin, Wene wiisi järele, rehetubasid ei ole. Kui pikaline wihm juhtub, siis ehk mädanegu kõik wili wäljale, abi teha ei saa. „Häda koolitab inimese targaks”, see on üks tõsine sõna, nõnda ka siin; häda andis mitmele mehele hääd nõuu, rehetubasid hakata ehitama, nad tegiwad seda ka, ja woiwad oma wilja nüüd Eesti

maa wiisil kuiwatada ja peksta, kus teised, kel selleks jõudu ehk tahtmist ei olnud, nüüd tulises hädas on. Kes wihma ajal rehetubasid tegiwad, neid ei takista enam wihm, kes aga kuiwa ootasiwad, need ei taha enam leiba saada, sest sügisesed päewad, mis wilud ja niisked, ei kuiwata enam wilja, liiatigi seda, mis juba tükati orases on. — Suwiwiljad aga on hoopis waesed. Kewadel, ehk küll hilja maha tehtud, kaswasiwad küll ilusti, aga kange palaw Juuli kuu hakul tegi kõik enne aegu küpseks. Siis tuli suur wihm, ja tatrads, mis enamasti maha niidetud oliwad, seisiwad kolm kuni neli nädalit sao käes, mis siis saadi, oliwad paljalt laiud. Palju wiljasid, ka rukkid, saiwad weel pärast sadu lõigatud, kus weel suwiwiljadest wähe rohkem sai, kui neist, mis enne wihma oliwad lõigatud, rukkist aga tühjad pään järel oliwad. Ainult kartohwliid olid suwiwiljadest hääd, kipuwad aga keldrites mädanema minema. Heina kaswas ka küllalt, palju kuhjasid aga mädanesiwad jällegi. Mis teha?! — Wilja hinnd on odawad, sest et ümberkaudu palju wilja siia toodakse. Rukki jahu puud maksab 50–55, rukki puud 45 kop., tatra puud 40 kop., kaera puud 30–35 kop., heinad 18 kop. ja kartohwliid 10 kop. puud, liha nael 5–7 kop., Eesti wõi ehk kuda Wenelased hüüawad: чухонское масло, 25 kop. nael. — Kahetsema pean, et mõis Mulowki weelgi Eestlaste omandus ei ole. Kaup on küll walmis, aga raha — see'p see takistaja on. Kaupa ei wõi kudagi laita, 25,000 rbl. aga peaksime omast taskust warsti wälja maksma, aga sellest summast puudub weel palju. Kuni uue aastani on meil aega raha muretseda, kui selleks ajaks nimetatud summa kokku ei saa, läheb mõis meie käest ära. — Mis üleüldse rahwa elust ütelda, on see, et wiisipäraline seltslik elu ja teaduse püüdmine nooremate seas ikka elawamaks läheb. Seks on pääle tosinat nooremat ja ka wanemat meest endid ühendanud, ja maksawad igaüks 5 kop. kuus ühe kätte, et selle rahaga ajalehti ja raamatuid waimu-toiduks tellida. Oma wahel on kindlaks tehtud seda maksu ei millalgi maha jätta, sest neid kopikaid andes ei tunnegi, aga ühendatud jõul woiwad nad palju kasu saata. Umbes niisama palju õrnemat sugu õiekesei tahawad jälle muul wiisil, nimelt näputööga, raha teenida, ja mis saawad, sellesama asja pääle panna. Tõesti kiidu wäärt tegu! — Ka ühest õnnetust surmast pean teadustama. Andres Alberti nelja aastane laps oli lõnga-õli klaasi akna päält wõtnud ja ära joonud, mis teda hirmsasti ära põletas. Lõune ajal jõi, ja teisel hommikul oli lapsukene hirmsa walu kätte surnud. Jälle üks manitsus laste wanematele: Ärge jätke laste ette, mis neile kahju wõib teha! Laps wõib omale wanemate hoole tuse läbi wiga ehk surma teha, aga süü langeb wanemate pääle, wabandagu need endid küll et „oli surmaks antud”. Laste kaswatamine ei ole kerge asi, waid nõuab suurt hoolt ja tähelepanemist. — Sügise on käes, ja loodus walmistab talwe wastu. 20. Oktobril aga surusiwad weel sääsed, nagu suwe ajal. — Enam mul juttu see kord ei ole, see pärast panen sulle käest ära. Enne saadan weel suguwendadele ja õdedele tuule õhul palju tuhat terwist. J. P.”

Simbirskis, Smorodina külas, 22. Oktobril.

Kadund suwi.

Suwi, kuhu jään'd su rõõm ja ilu,
Kus su mõrsja-ehes roosid, puud?
Miks on sügise nii külm ja wilu,
Miks kõik lehed puudelt langenud?
Miks on lauljad linnud ära läinud,
Loodus kurwal kujul leinamas?
Miks on aasadel, kus karjad käinud,
Elu lõppend? — Tali tulemas!
Tali jah — kõik suwe rõõmud matab
Walge waiba alla uinuma!
Kunni kewadene päike wõtab
Loodust uuel' elul' kutsuda.
Inime! ka sinu noorus, ilu
Ruttab kiirest' mööda lennuna,
Haua kambris — oh mis külm ja wilu!
Kui pead surma-unes uinuma!
Aga ükskord unest jälle ärkad
Uue kewadese iluga,
Igawese Isa majas märkad:
Wana möödas — kõik saand uueks ta.

J. Pihlakas

Kündja (nr. 40), detsember 1884, lk. 424

Suwelõpul.

Suwi, kuhu jäänd su rõõm ja ilu,
Kus su pruudiehtes lilled, puud?
Miks on sügise nii külm ja wilu,
Miks kõik lehed puudelt langenud?

Miks on lauljad linnud äraläinud,
Loodus kurwal kujul leinamas?
Miks on aasadel, kus karjad käinud,
Elu lõppend? — Tali tulemas!

Tali jah kõik suwe rõõmud matab
Walge waiba alla uinuma!
Kunni kewadene päike wõtab
Loodust uue elul' kutsuda.

Inime, kaa sinu noorus' ilu
Ruttab kiirest' mööda lennuna.
Hauakambris — oh mis külm ja wilu,
Kui pead surmaunes uinuma!

Aga ükskord jälle unest ärkad
Uue kewadese iluga.
Igawese Isa majas märkad:
Wana mööda — kõik on uueks saand!

Simbirskis, 23. oktobril 1883

J. Pihlakas

Eesti Postimees (nr. 1), 2. jaanuar 1885, lk. 3

Simbirskist. Üleüldisest rahwa elust ja majapidamisest. „Auustatud suguwen-
nad ja -õed! Et rahwa majapidamine, kui ka eluwiis ja kombe tihti teises wal-
las teist wiisi on, siis ei arwa ma seda sugugi paljaks siit kaugelt üleüldiselt
mõned pilgud rahwa elusse wisata. Auustatud lugejatele ütlen aga ette ära, et
ma enne rääkimist ei lõpeta, kui jutt otsas on. Jätame Wenelased, Tshuwa-
schid j. m. järke ootama ja wõtame esitiks Eestlased ette. — Eesti külad on,
nagu juba ennemalt „E. P.” olen kirjutanud, Wene küladega pea ühte wiisi,

kuid hoopis vähemad. Wene külades elawad 2, 3 kuni 4 tuhat hinge, Eesti külades ei igas ühes sadatgi. Ka Eestlaste elumajad oliwad siamaale suuremalt osalt wiletsad, aga wiimse paari aasta sees on palju uusi ja paremaid wanade asemele tehtud, osalt ka hoopis juurde ehitatud, mis küladele kaunimat silmawaadet annawad. Iseäranis Lapschanki Eesti küla ei wõi me tema endiste wiletsate onnidega wõrreldes peaaegu tundagi. Pea pooled majad on uued ja ruumikad, mitmed suurte aknatega, kust päewa walgus keelmata wõib sisse tulla. Mis ma aga mitte ei kiida on see, et kõik majad ühe ainsa toaga on. Kõige vähemalt peaks ometi köök seina läbi elutoast lahutatud olema. „Mis sääl ka majad maksawad?” küsib ehk auustatud lugeja. Lapschanki külas maksab puu-materjal terve maja jaoks, mis igapidi 3 sülda suur on — 10 rubla. „Tohoo mis odaw?!” hüüab lugeja imestades, aga mis mina sinna wõin parata, kui rohkem ei maksa. Aga üksnes siin kohal on puu nii odaw, sest see küla on linnast 55 wersta eemal, üksikus kohas metsa sees, kus mets maa kauguse, kui ka alalise sandi tee pärast hoopis odaw on. Säälsed Eestlased wõtsiwad kahe ja kolme pääle ühe dessätini aawa-palgi metsa, mis läbi neil majad nii odawad tuliwad, umbes 1/6 jagu siinsest üleüldisest hinnast. Põllud kannawad sääl, kui mitte rahe ei riku, kaunist wilja, aga teaduse põld weel — umbrohtu ja ohakaid. Ei ole ka sugugi ime, sest nagu öeldud, on see küla üksikus kohas, ja tema elanikud ei puudu palju teistega kokku, olgu siis linnas kaubal ja mõni kord Smorodina külas Jumala teenistusel käes, kust kõik jälle kiiresti kodu tõttawad, ilma et aega oleks seltslikust elust, ajalehtede lugemisest j. n. e. osa wõtta. Lapsi säält kooli ei saadeta, et „kauge maa ja sant tee,” mis küll osalt õige on, siisgi seda wabandada ei jõua, et lapsed kui puud metsas ilma õpetuseta üles kaswawad, ehk küll koolimaja ja koolmeister 11 — mõni ütleb ka 15 — wersta kaugel on. Muidu on rahwas lahke ja sõbralik wõõraid wastu wõtma ja hädalist aitama, kui ta küll wisa on teaduse põllul edasi minema. Astume kuhugile sisse ja waatame ka maja sisemist elukorda. Ühel pool ukse kõrwas on ahi, teisel pool peremehe woodi. Ahju suu ulatab taha tuppa, misläbi — ja see on paha — terve tuba otse kui köögiks saab. Ümber seinte on istepingid ja ühe akna all laud. Kusgil riuli pääl seisawad mõned raamatud, nagu lauluraamat, hommiku-õhtu-palweraamat, katekismus jne. aga muid teaduse raamatuid ja ajalehti otsib silm asjata. Peremees ja perenaene on lahked juttu ajama, kuna pere-tütar midagi ei räägi. Jutt jookseb põllu- ja maja-töödest mis sorinal, aga kui midagi teaduse asjast kõnelema hakkad, siis näed, et enam jutt ei passi. Mõistlikumad lõpetawad jutu öeldes: „Ei meie seesugust asja pole kuulnud” — ära, aga rumalamad ja tooremad alustawad niisugust waidlemist, et sa külast wälja minnes seda tolmugi oma jalgade päält maha puistad. Laulu häält sääl palju kuulda ei ole, mis on, see on nii ilma eluta, otse kui hädaline, et sest rääkida ei maksa. Siisgi loodan, et ka sääl nooremad uimastuse unest ärkama saawad, sest mõned nendest on selle seltskonnale lisaks heitnud, kus igauks 5 kop. kuus ajalehtede tarwis paigale paneb (Waata „E. P.” nr. 45 m. a.) Kui nad ajalehtede hääks midagi maksawad, siis nad neid ka lugeda ja kuulda himustawad, ja ajalehtede lugemise läbi langeb wiimaksgi oma jagu pimeduse müüri maha, ja rumaluse udu lahkub hariduse päikese paiste ees, mille walgel kord ka Lapschanki noor rahwas — wanad ei nihku enam paigast — oma silmi saawad seletama ja üle pimeduse müüri rusude teaduse ja paremuse ilmale liginema. Kuda

Lapschankis, nii on ka teistes kaugemates Eesti külades waimu-elu alles uinumas, mõned nooremad wälja arwatud, kes juba endisest seisupaigast hakkawad edasi nihkuma. Enamasti kõigil on see isaisade aegne arwamine: „Mis meie sugusel targemalt tarwis.” Nõnda saab kõik töö ja tegemine otse kui masina wiisil tehtud, ilma selle pääle waatamata, kas see kõik ka hää ja kasulik on. — Astume aga Smorodina külasse, siis tunneme otse kui lahkemat tuule õhku wasta lehwitawat. Ehk küll siingi oma jagu weel rumalust, toorust, ebauskusku j. n. e. leida on, ometegi on ka waimu elu ärkwal ja hariduse pungad puhkemas. Siin wõib wanemategi hulgast mehi leida, kes rumaluse kombete wastu sõdiwad ja Eesti kirjandust ja uuema aja püüdmist kõrgeks peawad ja seega noorematele hääks eeskujuks on. Nooremate hulgas on weel paar noort meest leida, kes muud ei nõua kui seda, mis rahwas Noa päiwil nõudis, ehk õigemini öelda: Kõlwatu ümberhulkumise ja kõrtsi-kiikri wahtimise pääle on nad esimesed mehed, aga teiste oma küla nooremate hulgas tummad kui kalad. Kui teised tunnistawad:

Eestlane olen ja Eestlaseks jäen,
Kuni ma elan ja hauasse läen,

siis ei tea nemad sellest ühtigi. Niisuguseid on igal pool, selle pärast ei maksa neist rohkem rääkida. — Kui meie Eestlaste majapidamist wälistes asjus, nimelt põllu-töös, tähele paneme, siis näeme, et see kliima ja maa seisukoha järel, mitmesgi tükis teisiti on kui Eesti maal. Nimelt on kliima siin hoopis karedam ja waljem, ja kudas loodus nõnda ka põllu-töö. Mitu asja on ka arusaamise puudusel teisiti, nimelt põllu rammutamine. Waremalt arwasiwad siinsed elanikud eksides, et Wene maa põllud ialgi sõnnikut ei kannata. Et aga laudad wiimaks umbseks oleksiwad jäänud, siis weeti see põllu serwa, kus ta hunikus mädanes, ehk pisut hoonetest eemale ja põletati ära. Tagajärg oli, et põllud aast-aastalt ikka waesemaks jäiwad. Kui aga mõni mees sõnnikut hakkas põllule panema, sai ta warsti sellest kasu tunda, kuna põllupeenra rammutamine kellelegile kasu ei toonud. Tõsi on küll, et siin mustamulla maa on ja wähesse rammutamisega põllud hääs korras wõib pidada, aga üsna ilma — säääl peab kõige parem põld lahjaks jääma. Hää oleks, kui mehed kewadel aitaksiwad üksteisel sõnnikut põllule wedada, kus ta warsti saaks sisse küntud ja nõnda kõik paremad jaod põllu kasuks jääksiwad, aga kahju, et seda ei tehta. Kes sõnnikut põllule paneb, see weab seda juba talwel lume pääle hunikusse, kus tast kewadel muud järel pole kui lahja prügi. Pärast kurdab mõnigi: „Olen küll sõnnikut pan'd, ei see aita siit maadele ühti.” Siin juures peab küll õhkama: Oh teadus! Millal jõuad kõikide silmi seletada? Millal jõuab see aeg, et iga põllumees teaduse põhjusel oma põldu harib ja rahwa elukord parema järje peale saab? Millal kaob see walearwamine: Kudas minu wanemad süüa saiwad, nõnda saan ka minagi? Uuem aeg nõuab paremat hoolt ja teadmist, kui mitte kõik asi tagurpidi ei pea minema. Küll ei wõi salata, et siin mitmed noored mehed tahaksiwad uuema teaduse järel põldu harida, aga kardawad, et wanemad luba ei anna, ja see on ka õige. Kui aga kord noorem sugu majapidajaks saab, kes nüüd paremat wiisi näeb ja õpib, ehk kui seda wõimalik näha pole, siis ometi, nagu seda siingi sünnib, targemate meeste kirjadest õpib, külap siis ka põlluharimine parema järje pääle saab. — Kündmist toimetawad Eestlased Wene atradega. Esimest kord

Wene adraga kündmist nähes tuleb naer pääle, sest ehk küll mets ümberringi, siisgi näeb waataja silm adra juures suurt puu-puudust. Adra-puud wõi sahkwarred lõpewad kesk hobuse keha kohas ära. Mis wõib säält päält waataja muud teha, kui naljahambaga õhkada: Oh puu-puudus, kui suur oled sina! Paberi pääle joonistatud, näitab see ader ennemalt geometria wigurite, kui adra sarnane. Siinsed mõisnikud neid atru palju ei pruugi. — Wili saab enamasti kuiwatamata peksetud ja pärast päewa käes ehk koguni ahjus kuiwatatud. Suwiwilja peksmine sünnib wäljal, kus selle tarwis plats siledaks tehtakse ja wili juurde weetakse. Pärast wisatakse wili nõnda kaua ülespidi, kuni haganad tuulest on ära wiidud ja puhast wili tuuakse kodu; põhud põletatakse suuremalt osalt ära. Sügisene töö on suuremalt osalt igapäew rehepekmine. Kõrre kündmist sügisel siin ial ette ei wõeta. Nimetan ka paari sõnaga Reiz'i usuliste põllu- ja maja-tööst. Et nemad endid apostlite järelkäijateks nimetawad, siis ei ole neil ka apostlite wiisil ühelgi oma warandust, waid kõik ühes. Maad on neil ühe mõisniku käest rendi pääle wõetud, seltsis teewad tööd ja seltsis sööwad. Sügisel annab Reiz igapäew ühetasa moona kätte; kellel puudu tuleb, saab selle käest, kellel rohkem on, s. o. kes enne ot-sa saab, wõtab teise käest ära. Ka naisi ei ole luba omal üksi pidada. Nii hull ja pöörane kui see näitab, ometi on see tõsi. Luba on nõnda palju naisi pidada, kui süda soowib, aga oma esimest laulatatud naist peab igapäew, kõige vähem üks kord nädalis peksma, ehk muidu lükatakse ta kogudusest wälja. Sest ep see lahusus Reiz'i ja Zederbaum'i wahel tuligi, et ühest usust kaks sai. Zederbaum ei anna ialgi luba naist peksta. Nende ridade kirjutaja on nimetatud usuliste seltsis ja majades mitu kord käinud ja wõib asja tõsiduse eest igal ajal seista. Elumajad on neil hoopis kasimata ja ropased, ennem elajatele kui inimestele kohased. Maiuse-roaks on neil hobuse-liha, mida nad ikka magedalt sööwad. — Olgu Eestlastest seks korraks küllalt, waatame pärast kudas naabrimehed Wenelased elawad.

(Järg jääb tulema.)

Eesti Postimees (nr. 2), 9. jaanuar 1885, lk. 2

Simbirskist. *Paha eksitus.* Jõulukuu algul läksiwad mõned Eestlased wiina-wooriga linna, mis nad ühest wabrikust wedada oliwad kaubelnud. Teel kärelda külmaga tuleb mehikestele meelde, et aamide sees soojuse jõudu küllalt leida on. „Oh meie rumalad!” ütleb üks, „teine kord käisime, aga ei mõistnud tilkagi wõtta, wõtame nüüd tublisti!” Wiina-aami juures ei pruugi 7 käsku meelde tuletada!” Kuda öeldud, nõnda tehtud. Waesele ilmasüüta aamile puuritakse auk külje pääle ja — kallis soojuse andja elu-wesi kastab juuresolijate kuiwa kurku kuni — teab kust see tuli — üks teisega kisklema läksiwad. Mõni sai sinise silma, mõni punase pale, mõnel taoti liikmed wigaseks ja seda kõik tegi sõber — wiin. Usu weel sõpra! Hullem pidi aga weel tulema. Linna jõudes läheb wiina-aam ümber. Kuus tugewat meest kallale, aga ei jaksa liigutada. Wiina wastuwõtja ei ole sugugi rumal, waid märkab warsti asja põhjust.

Aamid katsutakse järele ja leitakse peagi ülesse, kust meistrid parandamise tööd oliwad toimetanud. Suure palwe peale jäeti mehed ilma muu trahwita, kuid woorirahadest oliwad mõistlikumate meele-pahanduseks kõik ilma, ka need, kes seda tegu laitsiwad ja iialgi wiinatilka suhu ei wõta. Kõige pahem on, et ümber kaudsed Wenelased seda Eestlaste rehnungi pääle panewad, mille pärast kõik mõistlikumad wiinapruukijate üle õigusega pahandawad. Paha eksitus! J. P.”

— *Õienduseks*. Mitmete küsimiste pääle, „kas ma mitte „Kündja” kaastööline ei ole” nimetan siin awalikult, et ma seda ei ole. Kord lubasin ma temale küll kaastööd teha, ning et kord sõna oli antud, siis saatsin ma temale wiimaks 23. Oktobril 1883 wäikese laulu, mille pääle hra Nebokat teotuse-kirja koguni minu erakirja üle kirjutas, ning minu kaastööd tagasi lükkas. See oli mulle õnneks, ja sest saadik ei ole ma enam „Kündjale” kirjutanud, ega saa edespidi kirjutama. Miks aga Nebokat nüüd minu laulu, mis pisut warem juba „E. P.” ilmus, ometi oma „Kündja” 40. numbris awaldas, on minule arusaamata.

Simbirskis, Jõulukuu 28 p. 1884.

J. Pihlakas.

Sakala (nr. 2), 12. jaanuar 1885, lk. 3

Simbirskist. *Teatused*. Auustatud „Sakala” lugijatele tahaksin ma täna Simbirski suguwendadest pisut pajatada, sellest minu teades, Sakalas enne midag pole kirjutatud. Ma jätan kõik tööd ja tallitused kõrwale tõiseks korraks ja tahan ainult siinsesest waimu-elust paari sõnaga kirjeldada. Sest on pia 15 aastat tagasi, kui esimesed Simbirski rändajad isamaale „jõe Jumalaga” ütlesiwad ja Wolga kaldal uut eluaset otsisiwad. Mitme takistusega wõideldes leidsiwad nad ka mis otsisiwad. Sest saadik on weel tihti Isamaalt wäljarändajad lisaks tulnud, nõnda et praegu ülepea 500 hinge Eestlasi Simbirskis elawad. Kahetsemise wäärt aga oli esiteks waimuelu poolest lugu. Ei olnud koolimaja ei koolmeistrid. Wanemad ristisiwad omad lapsed ja matsiwad omad surnud hädapärast ise. Suurem hulk lapsi jäiwad raskeste haigeks ja närtsisiwad surmale. Mis järele jäiwad need kaswasiwad ilma kõige õpetuseta ülesse, kui lambad, kell’ pole karjast. Wiimaks oli üks koolmeister, kes peredes kordamisi lapsi lugema õpetas ja pühapäewadel jutlust luges, see oli ka kõik. Ei ole ime, kui rahwas aegamööda kõige auusa elukombedele ja seadusliku korrale tuimaks ja wastaseks jäiwad. Niisuguses olekus leidis neid üks kroonu poolt saadetud piibli müia, kes neid mitmes tükkis uue elule püidis äratada, mis ka osalt korda läks, nõnda et paar meest omale Eesti lehte tellisiwad. Pea 4 aastat tagasi on sest ajast, kui nende ridade kirjutaja seia kooliõpetajaks tuli, kus tal esiteks palju wõitlemist ja waewa oli, kui rahwas inimlikust kohusest hakkas arusaama. Laulukoori elusse kutsumisel oli wanade poolt palju

pahandust ja wastuseismist leida. „Kas need on ka laulud, mis nüid õpetakse? Meie laulsime ka enne ainult ilusaid lauluraamatu wiisisid.” Nende, ja palju tõiste sõnadega püiti seda ühelt poolt maha kiskuda, mis teiselt poolt sai ülesse ehitatud. „Aeg annab arutust,” ja „aegamööda ajad käiwad,” ütleb wana sõna, nõnda sündis ka siin. Juba hakati laulmist ilusaks kiitma. Juba hakati ajalehti suuremal mōedul lugema ja ajalehti lugedes hakkas ka aegamööda hariduse koidu walgus — päikese tõusuks on weel aega — läbi pimeduse müüri pragude kuumama. Oleks soowida, et rahwas weel rohkem ajalehtede lugemisest osawõtaksiwad, küll siis ka hariduse päike rahwa elus tõuseks ja rumaluse öö warjud kautaks. Ajalehe lugejaga juttu ajades märkad warsti, kuidas sul jut kõigist asjust passib, kuna tõised seewastu muud ei tea, mis silmaga näewad. Praegu on Eestlastel oma kooli- ja ka palwemaja, ja seltslik elu õitseb nooremate seas kauniste, ehk küll mõndagi soowida weel üle jääks. Tõine kord rohkem.

Palju terwist isamaa pinnale! Et Lembit'u järeltulew sugu pea täieliku waimuwabadusel, ligidal ja kaugel jõuuaks, seda soowib suguwend

Simbirski Eesti kooliõpetaja J. Pihlakas.

Eesti Postimees (nr. 4), 23. jaanuar 1885, lk. 2

Simbirskist. *Üleüldisest rahwa elust ja majapidamisest.* (Järg.) „Nagu teada on Wenelane loomuse poolt hästi lahke ja sõbralik. Teel wastu tulles küsib ta alati, ehk ta küll sind ei tunne: Kust sa tuled ja kuhu lähed? Weel taga järele hüüab ta „до свиданія” s. o. jällenagemiseks. Laulu ja mängu armastab Wenelane üle kõige. Wõõraspidu ajal ei waata ta kulu pääle, kui aga wõõras auusasti üles saab peetud ja on siis nii rõõmus ja lustiline kui õnnelaps kunagi, kel midagi maailmikku muret ega raskust kanda ei ole. Uhkusest ei pea Wenelane suurt lugu. Nõnda nimetatud „küla Wenelane” ei kannu muud riideid kui wiisud ehk ka wilt-saapad jalas, sinise-kirjud püksid, sedasama karwa ehk ka punane särk, kasukas ja karwane müts, mõni kord ka kõrge wiltkübar, nõnda rändab ta talwel ja suwel. Õige imelik on näha, kui suwel kõige palawamal ajal Wenelane wastu tuleb, kasukas seljas ja karwane müts pääs. Niisama imelik on, kui ta talwel saunast tulles jõkke läheb, säääl jäätükide wahel ennast puhtaks peseb, pääle kauba weel mõne pange täie wett üle pää wiskab ja siisgi sest wiga ei tunne. Wiina joob Wenelane üle aru, aga on neid ka, kes tilkagi suhu ei wõta. Toiduga lepib ta kõige waesemaga. Wäljas tööl ehk teel käies, ei wõeta ialgi muud toidust juurde, kui leib ja sool. Töö juures wõetakse weel kausiga wett, mida lusikaga leiwa kõrwa rüüdatakse. On aga midagi püha (праздникъ), siis ei tohi ühtegi toitu puududa. On kiire töö, siis teeb Wenelane hari- ja pühapäewad ühte lugu tööd, on aega, siis istub ta niisamuti kõik päewad läbi toas. — Wenelaste majad on enamasti nägusad, paljudes külades kahe- ja kolmekordsed, mis linna majadele sugugi järele ei anna. Harwa siin ja säääl näeb silm ka mõne waesema majakese. Harwasti on

ka waesemaid külasid näotumate majadega, aga suitsutubasid ei ole pea kusegil leida. Majade seestpoolne puhtus ei ole siin kubermangus põllumeeste juures just mitte kiita. Iseäranis puhtuse wähendaja on see wastuoksa wiis, et talwe ajal lehmad ja sead inimestega ühte tuppä sööma lastakse. Ilus ja lõbus on küll, kui maja-elanikud üksteisega sõpruses elawad, seesugune sõprus aga peaks paha haisu pärast külmaks jääma ja all toa elanikud oma paiga päälle jäetama. Imeks peab küll wõõras panema, kui ta näituseks ühte uhkesse kahekordsesse majasse sisse läheb, et majaperemehega kui rikka herraga kokku saada. Toas aga leiab ta loomad ja inimesed segi olewat, ja majaperemees pole keegi muu, kui Wene talunik wiisud jalas, sest oma rahwuse riiet ei muuda ka see kõige rikkam talunik mitte. Nende ridade kirjutaja on mõni kord pangas tähele pannud, et liht riietes Wenelane suured summad, üks koguni 5000 rubla ainult intressi wälja wõttis. Käse teda nalja pärast hää palitoo selga osta, wastab ta warsti: „See ei kõlba mulle, ma ei julge teda selga panna.” Siin juures peab küll oma sugu rahwa päälle mõtlema, kudas mõnes nurgas riiete moonutus wõiks wähem olla ja oma rahwariie suurema auu sees, kui see mõnes paigas praegu on. — Õpetatud Wenelased, nagu kirjutajad ja muud ametnikud külades, kannawad üleüldise moodi järele riideid ja puhtuse poolest ei ole misgi kaebata. Ma juhtusin kord ühele tuttawale küla weltskerile, kellel oma maja oli, wõõrsile minema. Et ma tema maja ei tundnud, pärisin mitmest paremast majast järele. Kudas pidin ma imestama, kui mulle koguni wana ja wiletsat lagunud ütikest näidati, kus weltsker elada. Tuppä astudes pidin ma weel rohkem imestama, kui näotute seinte wahelt nii korralist puhtust nägin, mis uhketes majades tihti ei ole. Eks ta ole! Kuda kellegi hariduse järg, nõnda ka tema puhtuse nõudmine, nii hästi wälises elus, kui ka sisemistes elukombetes. — Wene naesed ei tee talwel peaaegu midagi. Mõni eietab kederwartega nõnda palju lõnga, et kewadel paarkümmend arssinat pika, 6–8 werssoki laia kanga koob, mis selle waese ketruse kohta küllalt suur töö on, mõni ei tee mitte midagi. Et Eesti naesed kõiksugused willased kangad ise koowad, seda panewad Wenelased wäga imeks. Ka peenemad inimesed linnas küsiwad wahel imestusega: „Mis inimesed teie ometi olete, et kõik tööd ise teete?” sest ka Wene mehed, kes mitte õppinud meistrid ei ole, ei tee kõige wähemat käsitööd. — Nagu öeldud, peawad Wenelased Eestlastest nende käsitöö kui ka suurema kirjamõistmise pärast suurt lugu. Ometi on ka palju neid, kes Eestlasi, et neil risti kaelas ei ole, paganateks peawad ja sõna „чухонецъ” sõimunimeks pruugiwad. Tihti kuuled külast läbi minnes mõnda üleantut poisikest чухтъ, чухтъ kisendawat, mis seda pahem on, et Wene keeli nõnda sigu sööma kutsutakse. — Paari aasta eest juhtus ühe Lätlase ja Wenelase wahel imelik tüli. Ühe wäikese poe kaupmees Simbirski alewist sõimas Lätlast tutwal wiisil, kuna see ümber pööras, poodi sisse läks ja riiuli päält mõne rubla eest kaupa põrandale puruks ja segamini loopis ja lõpeks weel kaupmeest hakkas tolmutama, kuni gorodowoid appi tuliwad. Lätlane wiidi küll kinni, aga küsimise päälle „Miks ta seda teinud?” wasta see: „Miks kaupmees mind kui siga enese juurde kutsus? Eks ta teadnud, et siga kõik ümber tuhnib?” Lätlane sai lahti ja kaupmees maksis sõimamise eest trahwi. Nii ta on! Sõimata ei tohi, aga mine sa iga kord kõiki poisikesi küla wahel taga ajama ja õiguse ette wiima! Põllutööd teewad Wenelased niisama, kui enne Eestlastest nägime. Ainult rehepeksmine on pisut naljakam. Kui lademed ma-

ha on laotatud, asub terve perekond inimesi, kõigil tublid wembla-jämedused wardad käes, wiljale walu andma. Lugu ega korda ei peeta, waid igauks taotab wõi ähwardab 2–3 korda, enne kui külge tohib lüüa. Kui siis wiimaks hoop käib, siis on sellel nii kange wõim, et iwa pää seest oleks wälja pudenend, kui hoop weel wähe kõwem oleks olnud. — Tontisid, nõidasid, kodukäijaid jne. usub Wenelane siin wäga kangesti. Kui sa temale seletada püüad (ma räägin liht Wenelastest), et neid sugugi olemas ei ole, naerab ta sind wälja ja nimetab jällegi uskmata inimeseks ja paganaks. Eks ta ole ilma wiisi! Igaühel on oma arwamine õige. — Wiskame weel mõne pilgu muu rahwa pääle: Tschuwaschid. Nimetatud rahwast elab Simbirski kubermangus kaunisti. Nad on wanasti Soome kannust tõusnud ja Wene usku. Hariduse poolest on nad üsna madalal järjel ja nende keelgi hoopis puuduline. Naestel on kirjud wälja õmmeldud tressidega särgid, ja mida auusam, seda rohkem rahasid rinna ees ja selja taga rippumas. Nõnda palja särgi wael käib ta suwel igal pool, ilma et seda häbiks paneks. Naeste tundemärk on rätik kukla taha kinni sõlmitud, kuna tüdrukud meie moodi lõua alla kinni sõlmiwad. Muu asja poolest lähewad nad Wenelastega ühte. waatame weel kudas Tatarid elawad. Need on Muhameti usku, palju naeste pidajad. Neid elab siin rohkem kui Tschuwaschisid. Toidawad endid enamasti kauplemisest, wabriku-tööst ja ka wargusest, kuna naesed kodus põllutööd teewad. Neil on siin mitu suurt wabrikut ja küla. Kõige suurem Tatari küla on Timoskina, kus 7 kiriku on. Hobuse-warguse pääle on nad wäga osawad. Olgu sest üks näitus. Kolm Tatari tuliwad minewal talwel terve woori hulka. Et öö aeg, oliwad mehed enamasti koormate otsas magama jäänud. Kaks Tatari asusiwad tagumise hobuse aiste kõrwa ja wedasiwad koormat, kuna kolmas hobust hakkas lahti tegema, et sellega minema panna ja koormat sinna paika jätta. Õnneks ärkas hobuse omanik ülesse ja koorma wedajad pidiwad kõige oma waewa eest see kord ilma hobuseta jääma. Tihti käiwad nad suurtes salkades rööwimas ja on ka mõrtsuka-töö pääle hakkajamad kui mõni muu rahwas. Kuna Wenelased muud loome käiwad ülesse ostmas, ostawad Tatarid kassisid, mitte liha waid naha pärast, kust aga saawad. 5 kop. tükist andes korjawad mõni kord terve koorma 50-60 kassi ja sõidawad nendega kui küla-moosekant kunagi läbi küla, et las' aga käia! Eestlastele ei ole nad, nelja aasta sees, mis nende ridade kirjutaja siin elab ühtegi hobust warastanud ega muud kahju teinud. Pääle nimetatud rahwaste elab siin weel kaunis kogu Mordwalasi, Soome sugu, kelle keel Eesti keelega õige lähedalt sugulane on, hariduses Tschuwaschidega ühel järjel, Wene usku. Ometi on ka nendest mõni haritud mees wälja tulnud, näituseks Simbirski kreisi окружный падзиратель (rendi- ehk maa- ja metsa-herra) j. m. See kord tahan oma juttu lõpetada. Edespidi kui aeg ja „Postimehe” ruum jätkub, saan ma weel siinse rahwa pruukidest ja ebausukombedest mõnda awaldama.

J. Pihlakas

Sakala (nr. 7), 16. veebruar 1885, lk. 4

Simbirskist kirjutatakse, et seal uue aasta alguse wäga wali kül m on olnud, 32°—R. Weel kirjutab kirjasaatja sealt Eestlaste elust järgmiselt: „Eestlastel ei läinud mitte õnneks mõisa omanikuks saada, sest et kukkur tarwilikult sõna ei tahtnud kuulda. Õige kahetsemise wäärt lugu, et Eestlased otsekui ukse pealt pidiwad tagasi pöörma, ilma tuppaa saamata. Ehk on meie tulewikus wahest parem õnn. Wiimseks nimetan, et Eestlased praegu siin ilma kooliõpetajata on, sest mina, nende ridade kirjutaja, lahkusin 23. Jaanuaril sest ametist ja tulin Simbirski linna, kust ma ka ikka, kui „Sakala” toimetus soowib, sõnumeid saan saatma. — Uut kooliõpetajat weel teada ei ole.

Simbirskis, 25. Jaanuaril 1885.

J. P.

Eesti Postimees (nr. 15), 10. aprill 1885, lk. 2

Simbirskist. „Eestlaste käekäigust. Kewade on käes. Lumi kaob silmanähtawalt päikese sooja kiirte ees, ja lindude häälitsemine hüüab põllumehele: Ärka üles, kes sa talwel magasid ja seada oma põllutöö riistad korrale, et loodus sind puhtama õhuga wõtaks karastada ja sulle su waewa pääle mulla pinnast igapäewast leiba anda. Nõnda paneb siis kewadene aeg kõik majapidamise rattad rutemalt liikuma. Ka siinse Eestlaste majapidamises on tähtsaid muudetusi ette tulnud. Üks jagu Eestlasi on mõisa omanikkudeks saanud ja seega paremat lootust tulewiku pääle äratanud. Nagu juba teada ei jõudnud Eestlased Mulowki mõisast mitte ostmises üle käia ja pidiwad, kui maaomanikkudeks tahtsiwad saada, mõnda vähemat kohta otsima. Märtsi kuu esimeste päewade sees saadi sihile, ja wäikene mõis Wöischilki osteti 36 tuhande rubla eest ära, kellele ülepeää 520 dess. maad on. Pool jagu sellest on halw wõsumetsa maa, mis karjamaaks wõib pruukida. Weel on 4 sarwe- ja 4 kabja kandjat ja 4 wäheldast mõisa hoonet. Hind peab 5 aastaga tasa olema. 1200 rubla on ainult käes ja enam ka ostjatel hinge taga ei ole. 500 rubla tarwis warsti ära maksta, kui ei saa maksa 10%, s. o. 500 rubla nõnda kaua, kuni 5000 rubla terwelt jõuab wälja maksta. 5000 rubla on pangawõlga 8% pääl, millest 2% pääwõla tasa teeb. Ligi 25000 r. jääb siis weel mõisaomanikuga (esimene 5000 r. on ühe teise rahamehe wõlg) 8% pääle, mille protsent kapitali sugugi ei wähenda. 8 perekonda on juba säääl elamas, 17 oodatakse weel tulema, et siis 25 perekonda ära jagada. Nagu näha on see mõis õige kõrge hinnaga ostetud, ja karta on, et suguwennad säääl hädasse jääwad. Suwewilja seemest ei ole, ainult mõni pund kaeru ja läätsa. Rukkid kõigest 20 dess. maas, päälegi kõrwaline koht, linnast 60 wersta eemal, kus produktide kaubale-wiimine palju kulu teeb. Seda teewad kõik lõhed ja lahutused suguwendade wahel. Kui 8 meest jõudsiwad 36000 r. mõisa osta, siis 40 kuni 50 pere-

meest oleksiwad 75000 rubla eest Mulowki mõisa palju ennemalt jõudnud osta, mille dess. hind poole odavam, maa ka parem ja kõiki kraami mitme wõrra rohkem oli. Nüüd on ka üks teine mõis kaubeldud, aga käeraha weel andmata. Suurus 934 dess., millest 300 dess. põldu, 300 dess. hääd heinamad, pääle selle kõik palgimets. Hind 47,634 rubla, seega 51 r. dess. kuna Wõischilki mõisa dess. ligi 69 rubla tuleb. Päälegi hää heinamaa ja mets, mida Wõischilkis ei ole. Linnast 50 wersta kaugel. Põllumaa on wähe lahja wõitu, liiwaja sawi-segane, aga hää põhjaga, mis kaunist saaki wõib anda, kui Eestlased Eesti maa wiisi tarwilikult sõnnikut panewad. Hinna poolt on niisugune hää lugu, kuda jõudu nõnda maksa. Mõisniku oma sõnad Eestlaste wastu on nii: „Teie annate mulle sada ehk kaks käeraha kätte ja maksate igal aastal seatud ajal nii palju kui jõuate. Kui ei jõua, ütlete: „Armuline herra! (Милостивый баринъ) kannatage weel” Ma ootan jälle, aga 7% peate mulle maksma; kui raske on, makske korraga wälja.” — Mõisa kraamist ei tea ma weel rääkida. Kui kord käeraha makstud ja Eestlased peremehed, küllap ma siis täiemini teadustan. — Kooliõpetajad Eestlastel weel ei ole, ega ole pea lootagi, sest et mehed jällegi parteis on. Mõistlikumad tahaksiwad meest, kellel ameti kohane mõistus ja muusika-tundmine on. Teine jagu jälle ütleb: „Meie niisugust ei taha, kes kõik asjad „seitungi” paneb ja ilmalikud raamatukogud asutab; ennem oleme ilma, kui koolitud meest kooliõpetajaks paneme.”! Siia juurde ei mõista enam nutta ega naerda, see jutt on weidram kui weider! Noorem sugu on muidugi esimeste poolt, aga neil pole selles asjas hääleõigust. Loodan siiski, et mõninga hagana-pää tahtmise järele kits kärneriks ei panda, waid mees, kelle tööst kasu wõib loota. — Ühe asja poolt on sinne elu wäga kiiduwäärt, s. o. et siin ühtgi wargust ette ei tule. Esimesel aastal on küll palju Eestlaste hobusid warastatud, aga nüüd juba 8 aastat ei ole ühtegi hoost ega muud kraami warastatud, kuna paljud isamaal selle raske koorma all ägawad. Hobused käiwad metsas karjaseta, aidad on ilma lukkudeta, ega ole kellegil roojaste käte pärast hirmugi. Waadake isamaalased! Selle poolest oleme ometi teist ees.

Simbirskis, paastukuu 28. päewal 1885.

J. P.”

Sakala (nr. 16), 20. aprill 1885, lk. 3

Simbirskist. *Eestlased mõisa omanikud.* „Noh ometi ükskord!” saawad auusad lugejad ütleva, kes seda nõuu enne juba Eesti lehtedest on lugenud. Jah, ometi ükskord! Juba pooltõist aastat on mööda, kui Eestlased mõisat hakkasiwad kaupleva, aga nüüd on wahest ootus ukсед awanud ja asi on täide läinud. Kui meie aga asja õigest küllest tähele paneme, siis piame seda ostmist küll kahjatsema, sest Eestlased ei ole mitte mõisat ostnud, waid mõisakese, mille kaup hinge ahwardab kinni panna. (Endine mõis Mulowki on mõni tuhat rubla kallimalt Wenelastele müüdnud, et Eestlased mitte tarwilikku

raha summat kokku ei saanud.) Ostetud mõis on umbes 60 wersta Simbirskist ja 20 wersta praegusest Eestlaste elukohast kaugel, koguni üks kõrvaline metsa nurk, kus rohket lõikust wäha loota on. Maad on ülepea 522 dessätini, millest pool põllu-, pool aga kõlbmata metsa maad on, kus mõned wõsud peal kaswawad. Rükkid on ainult 20 dessätini maas, suwi wilja seemet ei ole, ainult mõni kümme kond puuda kaara ja läätsa seemet. Peale selle on ka 4 hobust, 4 sarwlooma ja kuni 4 weikest mõisa hoonet; see on kõik. Hind on 36,000 rubla, mis wiie aastaga tasa piab maksetud olema. 1200 rubla, mis ostjatel oli, on käsirahaks antud, 5000 rubla piab suwel maksma, kui ei saa, siis maksa 10% see on 500 rubla. 5000 rubla on pangast 8% peale wõetud, millest 2% pää wõla tasa teeb. Ligi 25,000 rubla eest on ka 8% maksta, mis kapitali sugugi ei wähenda, waid wiie aastaga kapital ühes kasudega ära piab maksetama. Siin tuleb dessätin umbes 70 rubla maksma, ränk protsent weel peale kauba, kuna aga mujal hoopis paremat maad 30–50 rubla eest dessätin müia on. Ettewõte ei ole mitte kerge. 26 meest on ostjad ja 11. Märtsil juba mõisakese peale asunud. Siinseid Eesti peremehi ei ole nende seas ühtegi. Ostjad on kõik wabat inimesed, kes mööda läinud kewadel Mulowki mõisa pärast Eestimaalt siia tuliwad ja mitme mehe käsirahad ühes tõiwad, mis aga nüüd kõik praeguse mõisa Wõishilki eest sisse on maksetud, ilma et Isamaal wiibijad seda teaksiwadki. Kui ka raha sisse andjad seda teadustawad, siis ainult halvast küllest. Suguwendi hoiatades pian ma aga siin tõtt ütlemas. Mulowki mõisa dessätini hind oli pool odawam ja maad mitme wõrra paremad, nii et seda kasuga oleks wõinud osta, kui kõik ühel meel oleksiwad olnud. Mis mõis Mulowki kaotanud, seda mõisakene Wõishilki koguni mitte tasuda ei suuda. Nende suguwendi käsi ei taha mitte heaste käia. Need, kes siin enne peremehed oliwad, jääwad muidugi oma kohtade peale alles ja ütlewad iseneses: „Parem on rendi kohtade peal waewleda, kui niisuguse ostu koha peal hinge hoopis kinni panna. Kui aga paraja kaubaga mõne hea weikese mõisa kätte saame, siis ostame kohe,” ja neil on selles ütéluses õigus. — Kewade on juba sisse sõitmas. Wilja hinnad on hoopis madalad, 40 kopikat kõigeparema rükki jahu puud. Terwisseid kodumaale!

Simbirskis, 13. Märtsil, 1885.

J. P.

Sakala (nr. 18), 4. mai 1885, lk. 3

Simbirskist. Hiljuti teatasin, et Eestlased siin weikse mõisa omanikuks on saanud, mida mõnes asjas kahjulikuks arwasin; täna wõin aga jälle sarnasest luost kõnelda. Ühe tõise mõisaga kauplewad Eestlased siin jälle; käsiraha ei ole küll weel mitte sisse maksetud, aga kaup on juba päris kindel ja ostjad korjawad juba raha ja mehi. See mõis on 50 wersta Simbirskist ja 60 wersta Smorodinast, Eesti küllest eemal. Tema suurus on 934 tessätini, millest 300 tess. põldu, 300 tess. head heinamaad ja 334 tess. jämet palgi metsa on. Põl-

lumaa on keskmine, liiwa sawi segane, siiski mitte halb maa, kuid rammu tahab ta aga tubliste, sest et ta sõnikut weel näinudki ei ole. Wenelased ju sõnikut põllule ei pane. Mõisa hind on 47,634 rubla, s. o. 52 rubla tessätini eest. Käsirahaks wõetakse wõi kas 100 rubla wastu ja hinda wõib tasuda, kui jõudu on, kuid piab aga wõla eest 7% maksma. Selle kauba tõeks minemist wõib soowida. — 26. Märtsil oliwad Eestlased koos selle üle nõuu pidamas, kuidas ja kust omale kooliõpetajat saada. Mõistlikumad tahtsiwad muidugi meest, kes selle ameti peale ka täiesti kõlbab, ja lubasiwad temale ka siis sarnase palga, millega elada wõib. Tõine jagu tahtis aga niisugust, mis sugugi kirjutada ei mõista, waid üksinda lugeda, sest muidu kirjutada koolmeister nende elust jälle „seitungisse”. Asi jäi seekord küll katki, aga küllap ikka mõistlikkudele wõit jääb. — Terwe isamaa on warastega kimbus, aga siin nende pärast sugugi hirmu ei ole. Meie wõime selle poolest endid õnnelisteks kiita, sest kaheksa aasta sees ei ole Eestlastel vähematki warguse kahju kanda olnud. Usu hullustus, mis mõne aasta eest täies jõuus oli, on juba soiku jäänud, ja igaüks, olgu ta Reitslane, Tseederbaumlane ehk Luteruse usuline, on oma usuga täieste rahul. Ainult üks noor mees T. Sch—r, kes mullu Narwast siia tuli, on oma rumalate tempudega ja usu wastaliste juttudega palju segadust sünnitanud. Nüid on ta aga juba kõikide poolt ära põlatud. — Sell talwel ei olnud meil huntidega palju tegemist.

Simbirskis, 29. Märtsil 1885.

I. P.

Eesti Postimees (nr. 339), 14. august 1885, lk. 2

Simbirskist ja Samarast. *Eestlaste käekäigust.* „No noch! Wõi kahest kubermangust korraga!” küsib mõni suguwend imestades, „kes sa ometi oled, et sul nõnda lai silmaring on?” Ära imesta ühti! Samara on lage maa, kus silm ühtegi puud ega põõsast ei näe, siis ei ole ime, kui silmad mõnikord üle piiri teise kubermangu juhtuwad nägema, liiatigi, et ma hilja aegu Simbirskist tulin ja seepärast kohe säälseid uudiseid pajatama hakkan. Enne pean aga nalja kõrwale jätma ja tõelikult küsima: Mis sul on, oh isamaa, et su lapsed enam kodu ei seisa, waid sadade kaupa wõõraste paika rändawad? Kas kõik enne muistsed tuuled on Taara tammikutes waikinud? Kas sinu kaasik enam ei kahise, ega lehtes lepad ennemuistseid juttusid ei westa?! Kas sinu linnud enam lusti-lugusid ei löö, ega sinu õhtu-rahu wäsinule hingust ei too? Mikspärast nii mitmed, kelle hälli sinu koit on kullatanud, oma wiimist hingust enam sinu mullas ei soowi, waid sind selja taha jätawad? Mikspärast sinu noored mehed isa õuest lahkuwad ja mitmed neiud, kes sinu poegadele suureks on sirgunud, wõõra rahwuse hulka ära sulawad, kus mõne aja pärast wiimne mälestusgi sinust kaob?! Kas on ehk sortsilase sõnad sinu lapsed ära teinud?! Näitab küll nõnda olewat! Suured hulgad on petiste keelte läbi isamaale „„jää Jumalaga”” ütelnud ja wõõras paigas — õnnetumaks saanud. Muidugi ei räägi ma neist,

kellel tarwiline kopikas taskus on ja jälle tublile elujärjele saavad, aga mis peavad need waesed tegema, kes hädasti sihile saavad, ehk weel tee pääl kinni jääwad?! Hale on seda mõtelda! Iseäranis tänawu aasta on neid õnnetumaid väga rohkesti, mis peab selle asja tagajärg wiimaks olema?! — Simbirski on tänawu mõni kümmekond perekonda wäljarändajaid tulnud. Ühed on enne nimetatud Wöischilki mõisa maaomanikkudeks läinud. Teine jagu on jällegi mõisa ostnud nimega Kuwsinowki, 10 wersta Simbirski linnast. Maa on väga hää, aga hind ka soolane. Suurus 435 dess. hind 54000 rubla, s. o. üle 124 r. dess. Maa saab 20 perekonnale ära jagatud, kelle seas 3 perek. endiseid Simbirski elanikka on. Teist 3 on igauks 25 rubla sisse maksnud, raha sinna jätnud, kui aga ise õigel ajal pääsiwad. Raha on hoopis wähe, selle pärast ka raskusi küllalt, enne kui asujad maapinda omaks nimetada wöiwad. Kolmas jagu on ühe mõisniku maa pääle — 8 wersta linnast — poole-tera-meheks läinud, mis küll kõige kõikuwam põllumehele on, sest sarnane poole-tera-mehe peab igapäew hirmul olema, kuna rentnik ometi kontrahi lõpuni julge wöib olla. Neljas jagu on praegu Smoradinal — keda ma tänasest päewast saadik Eesti keeles *Sõstra külaks* nimetan — paigal, ega tea mis ehk kuda nende elujärg saab edasi minema. — Et ka teisi Wene maal olewaid suguwendi tundma õppida, seks seadsin sammud Samara poole sõudma, mis Simbirskist kõige ligem on, umbes paar sada wersta. Öhtul istusin Simbirskist aurulaewa „Kawkas-Merkur’i” pääle, ja hommiku olin Samaras, kus ma mõnda päewa wiibisin, et linnas elawaid sugurahwast tundma saada, keda sääl kaunike selts elamas on, nende eneste ütlemise järel 400 hinge, kellest muist linna ümbruses elawad, kuhu nad enestele maad on ostnud ehk rentinud. Minu arust näitab nende arw vähem olewat. Mitmed suguwennad on sääl jõukad majade omanikud ja elawad kas üürist, ehk peawad muud ametit. Mitmed waesemad Eestlased on Samara linna woorimeheks hakanud. Nii on wöimalik siis Samaras ka uulitsal Eesti keelega läbi saada, kui Eesti woorimehe saad. Nägin ka ühte noort meest, kes auru-masina oli ostnud, millega ümberkaudistele mõisnikkudele wilja käib peksmas ja nii tublisti raha teenib. Nüüd on ta omale weel teise wähe auru-masina ostnud, mis Eestlaste hoolsast püüdmisest tunnistust annab. Muidu on weel Eesti keele kõnelejaid mitmed Sakslased Samaras, iseäranis üks tohter ja apteeker, kellest Eestlastele terwise ostmises mõndagi kergitust on. Pääle Eestlaste ja Sakslaste elab sääl weel Poolakaid, Greeklasi, Tatarisid, Juuta ja Mustlasi. Suurem jagu on muidugi Wenelased. Samara on mõne aasta sees väga kosunud, nii et teda õigusega suuremate linnade sekka wöib lugeda. Kaup jookseb hästi, sest et nii hästi raudtee kui laewade päält kauba-woorid edasi tagasi käiwad. Wilja-kauplemine on väga suur. Joogi- ja wööraste-majad on palju wiisakamad kui Simbirskis. Sain linna läbi waadanud ja tähtsamad asjad ära näinud, mida ma siin üksikult jutustama ei hakka, et palju ruumi raiskaks ja päälkirjast kaugele kõrwa wiiks — sugurahwale ka kui wöörast koolmeister soowi pääle jumala-teenistust pidanud, wötsin jällegi teereisi ette, sest üks auustatud suguwend oli hobused wastu saatnud, et 120 wersta Eesti küladesse sõita. Enne aga pean weel kahest asjast rääkima, mis ma Samara linnas nägin, millest ma mitte sõnalausumata ei wöi mööda minna. Need on: Wäljarändajate wiletsus ja maakuulajate waimustus. Ma nägin ühte perekonda kerjamise wiisil tagasi minema ja mitmed õnnetumad silmawett walamas. Üks noor mees

kaebas: „Ma olen Krimmis käinud ja siia tulnud, aga sündsat teenistust ei leia. Küll tahaksin kodumaale tagasi, aga kudas? 70 kop. on raha taskus, mis ma sellest teekuluks ehk oma ülespidamiseks saan?” Muidugi on suurem hulk enamasti teatuseta inimesed, kellest mõni isegi ei tea, mikspärast ta rändab, nagu üks neist, minu küsimise pääle: Mis põhjusel ta wälja rännanud — was-tas: „Ega mina tea! mind kästi aga siia tulla”. Mitmed on küll kaunist teenis-tust leidnud, mitmed, kellel weel raha, ka kodumaale tagasi läinud, mitmed waesed aga ilma rahata ja keeleta wõõra rahwa hulgas õnnetumaks saanud, ja see on kurwastaw! — Maakuulajaid nägin mitmed, ka mõnda tublid meest, aga ühest ei wõinud aru saada, mis mees ta õieti oli. Päewad läbi rüüpas ta „elutilgakest” ja oli selle juures nõnda waimustatud, et Samara, Ufa ja Kauka-sia maade ehk ometi ühe neist kolmest terwelt lubas ära osta, sest temal olla raha küll. Terwe Kadrina kihelkond Wiru maal olla teda saatnud ja 10 r. me-he hinge päält lubanud, kui terwe kubermangu maad ostaks!! Enne aga tahta tema Samaras wiina lõpetada ja ühte keele-meest kaubelda, sest et ise Wene keelt ei mõistnud, mis ka näha oli, et raha arwugi Wene keeles ei teadnud. Tõesti suur pää ja suured plaanid! Et Kadrina kihelkond niisugust sõgesiku-mängijat oleks maakuulajaks saatnud, ei wõi ial sündida; sest et mehike oma nõuuga keele puuduse pärast edasi ega tagasi ei pääse, olgu siis mõned üksikud, kes wana sõna järele „tühjast tükki ja kahest rahast kasukat” loodawad saama. Ma olen seda awaldanud, et mõni kodumaalane niisuguse mehe jutu järele ennast õnnetuse sisse ei saadaks. Mehe nimi on Hans Krani. — Sama-rast kirde poole reisides, wõis silm weel kaunis rohkel mõõdul looduse ilu waadelda. Pahemal käel mägised Wolga kaldad, lähemal ümbruses haljenda-wad metsasaljud, kus wahel Eestlaste majad kuni 12 wersta kauguseni lin-nast seisawad, keda nagu ülemal nimetatud, linna-Eestlaste sekka loetakse. Aega mööda jääwad metsa-tukad ikka harwemaks kuni 60-ne wersta kau-gusel wiimsed wõsud lõpewad ja silm muud ei näe kui päratut lagendikku. Weel teist seda wört maad ja Eesti külades olingi. Aga mis see on? Ikka lage igal pool! Ei kusagil näe silm wiinamarju ega suhkru-õunu suhu kukkuwat, nagu mulle lapse-põlwes ette lauldi, ehk küll usu-katseks suu lahti tegin. Jah looduse ilu siin waataja silm ei näe! Minul Simbirskist tulles, kus loodus iga sammu pääl südant rõõmu tundmisega täitis, näitas ta üsna kole wälja. Maa on küll väga hää, aga tihti ähwardab pöud liiga teha. Ka odawad wilja-hin-nad takistawad põllumeest, sest wili on siin ainuke rahahallikas. Koolmeistrid on siin kaks, tuntud Soonsein ja Hallik. Haridusest ja teadusest wõtawad siin ka wanemad inimesed hoolega osa, kuna Simbirskis alles noorem sugu ruma-luse-müüri on lõhkuma hakanud, mis näitab, et siin waremini on hariduse-seemet külwatud. Ülepää on Samara Eestlastel kaks raamatukogu ligi 400 raamatuga, kaks laulukoori, üks pasunakoor ja üks karskuse-selts, kes wiinajoomise ja pahade kombete kaotamiseks tööd teeb. Laulmises on, tõtt ütelda, Simbirski noor rahwas ees. Kus sääl ial 3–4 ühes koos oliwad, helises ikka ja jällegi lõbus Eesti laul, kuna siin ainult tähtsatel pühadel laulukoorid häält tõstawad. Samara peiud ja neiud! Ärge laske laulu-kandleid remmelde otsas seista, ega laulu-tahtmist wabandamise waiba all! Eks Wanemuise wiisid teie rinda ei paisuta, ega teie hinge üle igapäise ilma ei ülenda! Astuge, teie eemal-olijad, laulu-seltsi liikmeks, ja teie saate ära tundma, et lõbus laul igapäewast elu kaunistab ja lillesid kõrwe-teele puistab! Mis on inimese elu

ilma lauludeta? Üks wilets häda-org, surnu-linikuga kaetud, täis waewamägesid ja eluraskusi, kuna aga: „Lauldes tõest’ uus elu-koide ärkab, Lauldes laulu kasu meel meil märkab; Lauldes unustame tööd ja higi, Lauldes jumalus meil tuleb ligi.” Laul paneb pahad himud kammitsasse ja juhib südamed ja meeled puhtusepiiri. Saagu siis Eesti laul weel täiemalt Samara lagedal maal kõlama, et Altai mäed, kus Soome esiwanemate kätkid on liikunud, imestades kuulama jääksiwad ja sugurahwas Balti mere kaldal rõõmuga hüüaksiwad: „Need on meie wennad ja õed!” Ma loodan, et Samarlased seda wäikest sõrme-näitust mulle ei saa pahaks panema, mida mina mitte teotuse pärast ‘pole awaldanud, waid lahke soowimisega, et nende noorem sugu laulmises elawamaks saaks ja minu sõnad mitte tuulde ‘poleks räägitud. Ehk mõni suguwend wõtab waewaks õiendada, miks pärast lõbu-laulud siin weel suuremalt osalt unehõlmas uinuwad? — Oleks weel mõndagi Samarast teadustada, aga kiri on muidugi liig pikaks weninud, teen parem lõpetuse, luban aga jällegi pea teid waatama tulla. Kodumaalasi terwitades Teie suguwend: J. Pihlakas.”

Samaras, Baltika külas, heinakuu 18. päewal 1885

Eesti Postimees (nr. 45), 6. november 1885, lk. 3

Simbirskist. „Kuwsinowki mõisa omanikkude käekäigust. Nagu „E. P.” lugejad mäletawad, teadustasin minewa kord nimetatud mõisa ostmisest lühedalt, täna aga tahan sellest pikemalt kirjutada, mis oma silmaga olen näinud ja tähele pannud. Et asjatalitus mind sundis korraks Samarast oma endise kodu paika Simbirski minema, siis wõtsin warsti teereisi Kuwsinowki ette, et mõisa, kelle eest nii kallist hinda on maksetud ja tema elanikkude käekäiku lähemalt tundma saada. Ehk küll sügisene aeg juba puude lehed oli maha puistanud ja loodus suwe ilu enesest ära heitnud, wõis siisgi rändaja seda kohta juba eemalt nähes, tundmusega hüüda: „Sääl on ilus elada!” Küll ei ole Kuwsinowki ümberkaudu pilwede poole paisuwaid mägesid ega ilusaid orgusid, kus põhjas jõed hõbenöörina waataja silmi walendawad, mis Sõstra küla ligikordsust kaunistawad ja lõbusaks teewad. Siisgi uhke kahekordne mõis kena balkoniga ja ligi 2 dess. suuruse rohuaeaga ja lustimetsaga (pargiga) pakuwad küllalt lõbusat silmawaadet. Maa on küll 22 jaoks jagatud, aga mõni wõtab ka kahed maad, nii et 17–18 peremeest sääl elama saawad. Praegu on sääl peremehi kõigest 14. Ostuhinna pääle (124 r. dess.) üleüldiselt waadates ei ole see mõis sugugi kallilt ostetud, kui kõik ehitust ja kraami juurde arwame. Nimelt on mõis hulga kõrwaliste hoonetega, 12000 r. eest tulekassas kinnitatud, siis weel üle 2000 koormat rukkid, mille wäljaand kõige vähemalt arwatud 10 puud koorma päält on, s. o. kokku 20,000 puuda. Praegu maksab 40 kop. puud, mis kui oma tööd ei loe, 8000 r. sisse toob. 500 koormat suwiwilja 8 p. koorma p. 50 k. p. Et suwiwiljad waesed oliwad, on hind rukkile kallim, teeb jällegi 2000 r. Loomad ja põllutöö-riistad 4000 r. Mõisa hind on 54,000 r. Kauba-paberite pool-hinda (pool maksab endine omanik) 1000 rubla, teeb 55,000 r. Muu kraam kokku arwatud 22,400 r., mis üleüldisest hin-

nast wõib maha arwata, jääb 32,600 rubla järele. Kui arwame weel rohuaja, mis aastas umbes paari sada rubla renti sisse toob, rehepeksu-masin 200 r. ja kartohwliid, mis oma tarbeks saawad pruugitud, wõib 32,000 r. palja maa pääle rehkendada, mis pisut üle 73½ r. dess. tuleb. Maa on kõige parem põllumaa, mis iganes olla wõib, muist on jõe-äärne aasu-heinamaa, mõni dess. ka hääd metsa; 3 dess. on koolmeistri maaks tingitud, ehk küll praegu koolmeistrit ei ole ega nõutatagi enne kui uuel aastal paberid kinnitatud saawad. 4000 r. on kõigest käes ja uuel aastal tarwis 7000 r. maksta, siis saawad ka paberid tehtud. Seda raha wõib wiljast hõlpsalt saada, kui aga peksetud jõuawad. Pää-wiga on kallis protsendi-maks, 10%, mis pää-wõlga sugugi ei wähenda. Siisgi on lootust talupoja- ehk põllumeeste-pangast abi saada, mille protsent kergem on ja aega mööda ka pääwõla tasa teeb. Mõisa omanikul on aega 20 aastat wälja maksta. — Enne ostetud Wõischilki mõisa omanikkude põlwe ei wõi sugugi kiita. Siinamaale on nad küll edasi kiratsenud, aga tulewik ei näita paremat lootust, kui ennegi oli. — Samarast oleks mul mõndagi teadustada, aga liig pikad kirjad on tülikad ajalehte mahutada ja — warsti lähen Samara tagasi ehk korjan mõnda uudist weel juurde, seepärast teen kirjale just praegu punkti. Sugurahwale tuhat terwist weel juurde!

Simbirskis, Kuwsinowki mõisas, wiinakuu 21. päewal.

J. P—s.

Sakala (nr. 20), 7. juuni 1886, lk. 3

Samarast. Täna wuse heitliku kewade pärast jäi siin wilja tegemine koguni hiljaks. Ehk kül siin kewadel maad ei künta, waid seeme sügisise künni peale pillutakse ja 7—12 korda üle äestatakse, oli siiski wilja maha tegemisega siin õige kibe. — Simbirskis küntakse kaks korda nagu Eestimaalgi. — Paastu kuu algul kirjutati Simbirskis Wõishilki mõisa omanikkude loomad ja kraam ülesse. Nüid piawad nad aastas 2000 rubla renti maksuma, ehk muidu riisutakse nad wõla eest puhtaks ja aetakse ära. Halb lugu neil Eestlastel.

J. P.

Sakala (nr. 22), 14. juuni 1886, lk. 3 (sama tekst ilmus aastaid hiljem veidi muudetuna Eesti Postimehe Lisas nr. 11 – 17.03.1895, lk. 84)

Kadunud õnneaeg.

Mure rõhub rinda raskel tujul,
Pisarad mul lang'wad laugelta.
Kadund ajad astwad kurwal kujul
Waimu silma ette kaugelta.

Õnnis aeg, kus lill ja linde kaja
Kodu nurmel weel mind rõõmustas!
Meeles ikka waikne isamaja,
Kus mind kallis ema kaisutas.

Kallis isamaa! Miks olen ära
Sinu pinnalt lahkund kaugele?
Kas ei sinu hiilgaw tähte sära
Südant ei wõin'd sundi rahule?

On mul wõõrad tuuled õnne toonud,
Istutand mu hinge rahumaad?
Ei! — Nad on m'ult terwelt ära wiinud
End'sed õnneajad ilusad!

Õnneaeg — sa kallis lapse põli,
Tule weel — ehk korraks — tagasi!
Isamaa, kus rõõmu rohkest oli,
Las' weel astun sinu radasi!

Kadun'd õnneaeg ei enam tule!
Ajameres jääd'walt magab ta.
Isamaa! — Ka sindki enam pole!
Kurtes wõõral rajal rändan ma!

J. Pihlakas.

Sakala (nr. 27), 19. juuli 1886, lk. 3

Samarast. Samara Eestlaste juubel. Kõrge Keisri Majesteedi kroonimise päeval, 15. Mail, pidasiwad Samara Tshesnakowi koguduse Eestlased 25 aasta eest wäljarändamise mälestuseks juubeli ära. Wäga kaunis, et ka siin kaugel hariduse pungad puhkewad ja meeste meeled ärkawad; pian aga siiski ütle-

ma, kui kõik juubelid niisugused oleksiwad, kui see siin oli, siis wõiksiwad nad parem pidamata jääda. Miks nii? Waat' sellepärast, et ärkanud meeltega mehi, ega neid, kes endisest isamaa elust ja siia rändamisest midagi mäletada teadsiwad ja tahtsiwad, juubelile ei wõetudki. Osalised oliwad nooremad, kes isamaad näinudki pole. Olgu paar tõsist sõna sellest juubelist. Pidu algas Jumala teenistusega palwemajas. — Natukese aja pärast lauldi koolituas rahwale mõned tuttawad laulud segakooris, nagu: „Hellad wennad” jne. „Isamaa hiilgawa pinnala” jne. ja muid, mis läbistiku hästi läksiwad ja weel sellepärast kiita tulewad, et lõbulaulud, nagu ennem üeldud, siin aruldased on. Peale selle lahkus muu rahwas ära ja algas pidusöök. Kül oleks terwe kogudus ja palju ka Bikowkast söögist osa wõtnud ja igamees, nagu nõuti, 1 rubla kulu tarwis annud, et juubelit täieste ja ühel meelel pidada, aga et nii suur partei waim walitses, jäi ainult weikene osa järele, seda umbes 30 ümber üeldi olewat. Oh partei ja su waim! — Õhtust ööd mängiti näitemäng „Kroonu onu.” Näitemängust piab ütlema, et siinse mängijate kohta, kes enne näitemängu näinudki ei ole, weel vähem mänginud, kaunis hästi läks. Heale rõhk ei olnud kül sugugi loomulik, ehk seda kül teha püiti, siiski oli seegi küllalt hea ja kaunis edene-mise märk siin kaugel Wenemaal, kui aga ühtlust oleks olnud, mis südamed kokku köidab ja armastuses wennaks teeb. Praegu on aga rahwa sekka palju enam kui enne waenu seemet külwatud, mis hõlpsalt ei taha kaduda. Kurwastaw lugu!

Mitmete nimel J. P.

Sakala (nr. 27), 19. juuli 1886, lk. 3 (teine lehenumber sama kuupäevaga)

Samaras, 24. Jaani k. p. Seekord ei ole mul head ega halba, waid ennem kurblikku ja kahetsemise wäärilist teatada. Ilmad on siin väga wilud ja wih-mased. Kewadel wiivitas külm kaua, ometi jäiwad ilmad jälle ilusaks ja wil-jad tehti maha. Wihma tuli esite korraliste ja põllumees lootis rõõmust lõikust sügisel, aga see lootus on jällegi kartuseks muutunud, sest juba kuu aega ei ole wihmal enam wahet. Siia juurde tähendan, et siinne mustamulla maa hoopis rohkem märga ja kuiwa kannatab, kui kodumaa pind, siiski on asi juba liig. Seesugust wihmast suwe mäletawad siinsed elanikud 11 aasta eest olnud olewat. Siia juurde tuli weel 21. Jaani öö külm, mis mõnda õrnemat wilja nä-pistas ja põllumeeste südamed rahutumaks tegi. Tõiseks juhtus ühel Bikowka peremehel K. Suits'ul õnnetus. Nimetatud mees tuli tõistega ühes palgi koor-maga. Pisut maha jäädes istus ta koorma peale ja tahtis sõita. Waewalt oli ta peale saanud, kui hobune järsku edasi tõmbas ja mees maha kukkudes jala luu katki murdis. Õnnetu mees wiidi kohe sealtsammast — kui enne jalg puu kiiludega sai kinni siotud — 25 wersta kaugele tohtri juurde. Tohter kiitis Eestlasi hoolsa kinni sidumise eest ja arwab 2—3 kuu pärast jala terweks saa-wat, seni kauaks jääb hospitali. Naene on üksi weikeste lastega kodus. Soo-wida oleks, et siin sugurahwa armastus ennast näitaks ja ühendatud jõuul aitaks maja tööd teha. — Koguni kahetsemise wäärt on kolmas asi, mis Sim-

birski Eestlaste kohta käib. Wõischilki mõis on langenud. Et Eestlased ka enam renti maksta ei jõudnud, tehti Jüri kuu lõpul oksjon ja taheti wõla eest kõik ära müia, aga — müia ei olnud midagi. Kõik loomad ja kraam, mis Paastu kuu algul üleskirjutati, oli ära wiidud. Mehed wiidi Sengelei linna wangi ja teadmata on, kuidas kohtu otsus jääb. 6 meest ja mõned naesed ja tüdrukud hakkasiwad oksjoni pidajatele koguni wastu. Need panti ka kinni ja nende asi läheb Simbirski kreiskohtusse (Окружный судъ). — Praegu lähewad pilwed pakku ja päike paistab lahkelt, ehk kül mitte sojalt. Annab taewa Isake ilusad ilmad, külap siis jälle taime juured ja wilja warred paksemaks paisuwad ja suuremaks sirguwad, mis siamaale külmaga kängus seisiwad.

J. P.

Ristirahva Pühapäevaleht (nr. 29), 20. juuli 1886, lk. 228

Simbirskist.

(Kole sündmus).

Palun järel seiswa kirjale lahkesti ruumi lubada; asi ei ole küll mitte rõõmus ja on ka pisut hiljaks wiibinud, aga arwan seda ommeti awaldamise wäärt, et mõnigi leigeks jäänud hing uue jõuuga hakkaks paremine kurja wastu sõdi-ma, et tema läbi niisugust hirmust lugu ei juhtuks, kui siin praegu kirjutan:

Ühes suures laewa ehituse wabrikus Wolga kaldal teeniwad ammust aega mitmed Eestlased mitmesugustes ammetites. Üks neist, nimega Jüri Supp, igapidi tubli mees, Jõhwi kihelkonnast Kohtla wallast pärit, kes juba 11 aastat nimetatud wabrikus auusaste oli teeninud, ostis ühe Eestlase käest üksikust kohast jõude maja, kuhu ta naese kahe pojaga sisse pani ja ise ikka 5 wersta eemal wabriku tööle jäi. Eestlane kelle käest maja oli ostetud, ehitas sinna kõrwa teise maja ja nõnda elasiwad need kaks perekonda armastuses ühes koos. Nimetud mees J. S. elas ka 9 aastat wäga õnneliku abielu, ega wõinud arwatagi missugune hirmus juhtumine kõik armu sidemed korruga katkestas. Kristlikust armastusest wõttis J. S. ühe teise Eesti perekonna oma juure korterisse. Need oliwad wennaksed Jaan ja Jüri W. kes mõne aasta eest Jõelähtme kihelkonnast Saha wallast Simbirski rändasiwad ja sealsamas wabrikus tööd leidsiwad. Need oliwad alles noored mehed, kes wana ema ja 12 aastase õega ühes elasiwad. Käesolewal aastal 1. Webruaril homiku wara põles maja ära ja sellega tükis naene kahe lapsega, kus weel kolmandama lapse sündimine ligi oli. Koguni jäledaks läheb asi, et nimetud noored mehed naese ja lapsed raha himu pärast on ära tapnud ja siis kurja töö salgamiseks kõigega põlema pannud. Kurjus ei järe kauaks kätte alla, ega läinud siingi tõisiti. Asi tuli hõlpsalt ülesse. Nimetud mehed saiwad oma kraami kõik wälja, kuna tõisest perekonnast hingegi wälja ei saadud, kes ommeti ühes toas elasiwad. Kui kõrwest elanikud appi saiwad oli maja juba lausa tules, ega olnud wõimalik midagi peasta. Kurjategijad wõeti kinni ja lugu nende eneste tunnistuse järel

sündinud nii: Wanem wend tahtnud naest wõtta aga raha puudus keelanud. Õnnetumal naesel olnud oma käes 57 rbl. raha, mille pärast nad mõrtsukaks saanud.

Kas neil põrgu teenritel weel pisutki risti werd pidi südames olema??? Kellega wõib neid wõrrelda? Kas Papualastega, wõi muu paganatega? — Ristiinimes- tega wist mitte!? Pealegi Eestlaste seas on niisugune hirmus lugu sündinud, kes seia maale wäga rahulise elasiwad, nii et wähemad wargusi ette ei tulnud. Ka mina nende ridade kirjutaja pean iseäranis kurwastama, sest et noorem mõrtsukas üks minu õpilane on, keda ma paari aasta eest, kui weel Simbirskis kooliõpetaja ja kiriku-asjade toimetaja olin, olen leeritanud ja Jumala sõnaga õpetanud. Eks ole mina teid kõiki (ülepea 50) armastuses selle juure juhatanud, kes meid esite on armastanud, aga üks teie seast on ommeti kurat! Teie teised keda ma seiamaa tean tõsised ristiinimesed olewad, pidage kal- liks oma ristinimi ja ärge roojastage seda mitte ülekohtuste tegudega. Käige kitsast teed ja taganege kurjast ära, kuna selle tee ots teile närtsimata paran- dust kõige pühade juures kätte saadab. Ole ustaw surmani, siis tahan ma sulle elu krooni anda, ütleb Issand. Ja teie Eesti emad, kes teie kangeid poegi kan- nate, ehk kaunid tütreid kiigutate, pidage alati oma püha ema kohut silma ees ja püüdke omad lapsed auusateks Jumala kartlikudeks inimesteks üleskaswa- tada, neid kõige tõe sisse juhataades, et sähårdust lugu kuskil ei sünniks nagu see mis praegu kuulsite et ema poegadega ühes hirmust mõrtsuka tööd teeb. Teie Eesti Isad! Ärge lükkage kõik kaswatuse waewa emade peale waid püüdke ühel meel ja nõuul oma laste hinge aeda hoolega harida, kõige kan- natusega neid karistamises ja Issanda manitsemises headuse poole juhataada, ja selle peale mõtelda, et teie hing laste hinge asemel peab olema. Kas teie sü- da sees ei lõhke kui teie lapsed teile enne aegu puusärgi laudadeks ja kirstu naelteks saawad, kes teie juuksed murega hauda saadawad ja teises ilmas weel teie wastu kisendawad: „Sina äraneetud Isa ja ema! Teie süü ja hooletu- se pärast peame ka meie äraneetud olema! Miks olete meid sünnitanud, kui teie meid õiete ei tahtnud kaswatada?!” — Siis on kõik hilja! Nüüd kui meil õige aeg käes on, tehke nii et teie lapsed teid weel haua põhja wõiksiwad õn- nistada ja teie süü läbi ükski ei kau, kes teie hooleks on ustud.

J. P.

Sakala (nr. 49), 6. detsember 1886, lk. 3

Simbirskist. Tänaawune aasta on siin hoopis isesugune. Sagedad saod ja wilud wihmad on põllu tööd wäga takistanud. Waewalt oli päew ja kaks kuiwa ja jällegi nädal ja kaks wihma, ehk hommiku oli ilus ja meelitas töötegijad hei- namaale ja põllule, aga pärast tuli wihm, kastis kuiwad heinad ja liotas wilja wihud, saatis ka töölised õhtule. Wiljad kaswasiwad kõrre ja tera poolest kõik head; aga et sadu palju raiskas, on muidugi mõista. Ainult muist tatraid wõttis külm ära ja kardulad kippusiwad mõnes kohas mädanema. Küll ei ole Eestla-

sed wihma pärast wilja koristamata jätnud, aga Wene wäljadele jäi wäga palju lõigatud ja lõikamata wilja lume alla. Samaras nähti Augusti kuu lõpul wäga palju wilja maas (lõigatud) olewat, mis masinate abiga kuiwel tundidel hõlbus teha oli. Wilja kuiwatamisega on tänawu palju tööd, siiski on wili odaw. Rükki puud maksab praegu 35—38 kop. Tatrad, mis muidu rükkidest odawamad on, aga et külm wõttis, 50 kop. p. Kardule meer (setweerik) 14 kop. — Wöischilki mõisa endised omanikud (waata Sakala No. 28.) mõisteti kohtus 20. Oktobril wastuhakkamise pärast õigeks, aga muidu on nende elukord hoopis wilets, sest et nad mõisast ja rahast ilma on. Mõnel oli 200 mõnel 300 r. sisse maksetud, ühtekokku peale 3000 r. Kuwshinowki mõisas on Eestlastel tänini kõik maksud õigel ajal maksetud, sest põllu saak oli hea. Kui aga põld piaks äpardama, on neilgi kitsast karta. — Tali on juba õige kõwaste hambaid näitanud. 25.—26. Oktobril oli 20° R. külma ja paras kord lund; aga pia tuli wihm, kaotas külma ja loputas lume, kuna nüid juba nädala päewad wõit jälle talwe käes näeb olewad.

J. P.

Simbirskis, Kuwschinowki mõisas, 12. Nowembril 1886.

Sakala (nr. 8), 21. veebruar 1887, lk. 3

Simbirskist. Kiireste jookseb aegade wanker igawese aegade hõlma ja kõik loodus temaga ühes. Ka inimene ei jää temast maha, waid tõttab sedasamma teed surelikkude seltsi, sest aja woolu wägawal weerul ei ole wiiwitust. Enne kui arwatagi wõib, on elu hommikust lõuna saanud ja pea tuleb ka õhtu, kus meie midagi ei wõi teha. Sarnatsed mõtted liiguwad meil meeles, kui jälle aasta oleme läbi elanud. Et aeg nii kiire on kaduma, sunnib see meid usinama püidmisele oma lühikese eluia kohuseid korrapäralikult täitma, kus mõte parema tulewiku peale meile lootust annab ja lootus julgust edespidisel elu tegewusel. Ka „Sakala” waatab oma siiamalise käekäigu peale tagasi ja kui ka möödanihus raskusi oli, astub ta siiski uuel aastal uue lootusega seda kindlalt oma teed kirjanduse põllul edasi, milleks meie Eesti pojad ja tütreid palju õnne ja jõudu soowime. Uuel aastal uut jõudu soowides on — kui see soow südamest tuleb — meie püham kohus käsi adra külge pannes tubliste ligi aidata, olgu sõnume saatmises ehk muus, seda kõik saame kasuga tagasi. Seda tähele pannes püian ka uuel aastal oma kohut täita ja, mis tähtsam, „Sakalale” küla kasuks saata. Waatame järel, ehk leian ka tänagi midagi.

Ehk küll tali kaua wiiwitas, jäi ta Jõulu kuu algusel ometi piatama. Külmal näeb aga selle eest õige tubliste jõudu olewat, just kui mõnes auru katlas, kui masina meister on hiljaks jäänud. 7.—10. Januaril oli koguni 34—38° R. külma. Et seal palja näpuga küla taadile teed ei tohtinud näidata, on muidugi mõista. — Simbirski Eestlased ostsiwad aasta eest weel ühe mõisa, mida mul teaduse puuduse pärast ennemalt wõimalik awaldada pole olnud. Mõis nimega „Свѣтло-озеро” (Selge järw) on 60 wersta lõune pool Simbirskit. Suurus 580 dessätini, hind 14500 rubla, s. o. 25 rbl. dess. Maa on 29 krun-

dessätini, hind 14500 rubla, s. o. 25 rbl. dess. Maa on 29 krundiks jagatud, nii et igaühel 500 rbl. maksta tuleb. Maksu aeg kestab 5 aastat. On küll üsna odaw, aga kui selle peale vaatame, et maa hoopis waene on, mis pealegi ilma wähema hooneta ja muu kraamita kätte anti, kus 2/3 koguni kõlbmata wõsudik on, pealegi linnast kaugel — siis on see kalliltki ostetud. Üks Selgejärwe mees ütles: „Kuwshinowi Eestlaste mõisa dess. eest on 124 rbl. antud, on odavam kui meil 25 r., mis ka õige näeb olewat, ehk küll odawad wilja hinnad mõlemis palju raskusi teewad. Nimelt maksab praegu rükki puud 35—40 kop. Ostu hind tarwis maksta, ostjatel enne raha taskus ei olnud, kõik piab ostetud kohast wälja tulema, eks seal muret ja raskusi küllalt ei ole? Ometi ehitasiwad Selge järwe mehed keskmise suurusega koolimaja ülesse ja loodawad isamaalt õpetatud koolmeistrit tulewat, niisamuti ka Sõstra külas. Praeguses olekus ega praeguse palgaga ei saa küll ükski kooliõpetaja Simbirski tulema. Nende ridade kirjutaja on siin ametis olnud ja tunneb seda asja selgeste, ei wõi aga ülemal nimetatud kohtade peale ühtegi kooliõpetajaks soowida. Kõige ennem wõiks kooliõpetaja Kuwshinowki mõisa, kus nende ridade kirjutaja kewadeni wiibib — asuda, et rahwas siin ülepää mõistlikum on ja kooli tulu tundes jõudu mööda selle eest muret piawad, kuna nimetatud kohtades üle jõuu raskusi rahwa poolt kanda tuleb. Kuwshinowki Eestlased soowiwatki kewadeks kooliõpetajat. Kes seda kohta soowiwad, wõiwad minu adressi all: Въ Симбирск. губ. и уѣзда, чр. ст. Ключищинское, въ мызу Кувшиновки, И. Пихлакасу — kirjalikult kaupa teha. Praegu pauguwad puud kange külмага ja elawhõbe on kraadi klaasis jääs. Ei ole ime, kui minul tint klaasis ära külmes, mispärast ma enam edasi kirjutada ei saa. J. P.

Simbirskis, Kuwshinowki mõisas, 20. Näärikuu päewal 1887.

Sakala (nr. 17), 25. aprill 1887, lk. 3

Simbirskist. Isamaalt kuuleme, et seal tänawu koguni aruldane tali oli ja lund ei olnudki, aga meil siin oli hästi sügaw tali. Paastu-Maarja päewal oli lumi nõnda sügaw, et sõitjad tee peal kuidagi ükstõisest mööda ei peasunud. Ilmad on enamiste selged ja öökülmad. Õige warjulistes kohtades wastu lõunat jõuawad päikese kiired pisut sulatada. Muidu on alles päris tali. Meile hoopis aruldane!

Scharlahi (riisi) haigus waewab rahwast rängaste. Mitte üksinda lapsed, waid niisamuti ka wanad langewad selle tõbe ohwriks. Mõnes majas on terwed perekonnad maas. Õnneks ei ole nimetatud tõbi Eestlaste seast weel ühtegi kalmu künkale kannud, kuna ta Wene küladest suurel summal ohwrid pärib. Põhjus selleks on see, et Eestlased haigete juures häda wähendamiseks kõik arsti nõudmised wõimalikult täita püiawad, kuna Wenelased sellest midagi ei hooli. J. P.

Simbirskis, Kuwshinowki mõisas, 25. Paastu k. p. 1887.